ALETHOPHILORUM
QUORUNDAM VIENNENSIUM
ELUCIDATIO
NECESSARIA
EPISTOLÆ DE CICUTA,
QUAM
CELEB. HAENIUS
SCRIPSIT
AD
CELEB. TRALLES.

VINDOBONAE,
Typis JOANNIS THOMÆ de TRATTNERN,
CÆS. REG. AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOP.
1766.

- - - *Quo deinde inſane ruis? quo?*
Quid tibi vis? Calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna CICUTÆ

AUL. PERS. SAT. V.

Nullius artis vel ſcientiæ inventa ſunt adeo utilia, atque ea, quæ fiunt in Medicina ad reſtituendam deperditam Sanitatem: quid enim homo poteſt, cui deficit Sanitas?

Intereſt igitur totius publici, & intereſt præcipue Virorum litteratorum, quibus ægrotantium Salus cordi eſſe debet, ut ea exacte noteſcant, quæ in hac arte deteguntur, perficiunturque.

Cicuta Viennenſis nunc temporis ubique locorum agitatur maxime; de

ea multi acriter diſputant, ſunt alii, qui ſeſe ejus uſui totis viribus opponunt, & hi tales ſunt, qui ſibi adulantur, quod plurima inter doctos authoritate valeant.

Putavimus propterea, nos nihil æquius nihilque publico utilius præſtituros, quam dum veram & genuinam *ejus* hiſtoriam candide depingeremus.

Et, ut enarratio fieret quam exactiſſima, rem ab ovo exordiendam duximus.

Initium anni 1746 erat felix illud temporis punctum, quo *Medicina Viennenſis* florere cœpit; & ex quo tantum hauſit incrementum, ut jam omnes docti ſponte fateantur, *ſcholam medicam Viennenſem* inter optimas numerandam eſſe.

Quantum jam inde emolumentum populo, quantum Principibus evenit!

Et cui hæc omnia debentur? niſi ſoli *viro* in arte medica maximo *Gerardo L. B. van Swieten* AUGUSTORUM *Medico primo*, *Præſid.* noſtro *perpetuo*, & rerum omnium medicinalium *Directori*.

Is enim, ineunte anno 1746, primus publice Viennæ in veſtibulo Cæſareæ Bibliothecæ methodum ſtudendi medicinæ tradidit.

Abſoluto hoc penſo explicuit eodem in loco inſtitutiones medicas *Boerhaavii*, ea ratione, ut biennii ſpatio illas abſolveret totas.

Cumque & materia medica partem hujus laboris conſtitueret, agens de Venenis, nobis ſummopere ſemper inculcavit, ut poſtea, abſoluto ſtudiorum curriculo, otium & occaſionem nacti, indagaremus ſedulo plantarum venenatarum & aliorum toxicorum naturam.

Etenim ſuſpicabatur *vir Summus* ſub venenorum nomine maxima latere medicamenta.

In exemplo adducebat *Opium*, *Mercurium* &c. quæ a veteribus erant penitus damnata, & pro nocivis habita.

Salutaria hæc monita multorum animis inhæſerunt firmiter.

Inſtitutionum medicarum curſum ſic quater abſolvit Illuſtriſſimus *Præſes*; erat auditorum numeroſus confluxus; nec ſufficiebat iis audiviſſe *Summum Virum* uſque dum eſſent doctoratus medici laurea condecorati, ſed & poſtea *ejus* collegia diligentiſſime frequentarunt. Id & fecerunt viri jam in publica Cathedra docentes; quum adhuc quotidie quid novi intelligerent, quod eorum ſcientiam plurimum adauxit & Illuſtravit

Tandem curæ aulicæ multum increverunt, aliaque negotia ſumme

neceſſaria, quibus Augustissima præpoſuit Illuſtriſſimum *Præſidem* noſtrum, fecere, ut jam tot dandis publicis collegiis non amplius ſufficeret.

Ideo *is* partem horum commiſit *Joanni Melchiori Störck*, qui, Summi Viri veſtigia ſequendo, ſpartam hanc per ſeptem annos egregie ornavit; dein vero præmatura morte abreptus (quem lugebant omnes boni) ſucceſſorem habuit celeberrimum *Henricum Crantz*, qui hactenus magno cum applauſu docet.

Deerat autem vir, qui ſtudioſis morbos, morborum ſigna, curationesque &c. coram ægrorum lectulis, in Noſocomio ad hunc finem exſtructo, explicaret; ſuaſit propterea Illuſtriſſimus Præſes *van Swieten*, ut Augustissima Imperatrix evocaret ex Hollandia medicum Haganum *Antonium de Haen*, quem tunc temporis ad opus hoc aptum judicavit.

Simul ei jungebatur medicinæ practicæ aſſiſtens, qui advenientium ægrorum hiſtorias conſcriberet, decumbentiumque in Noſocomio Symptomata accurate adnotaret.

Antonius Störck (pie defuncti Profeſſoris frater Germanus, nunc Cæſareus Regius Archiater & P. T. Inclytæ Facultatis medicæ Decanus) tunc e Scholis Illuſtr. *Præſidis* egreſſus, optimis ac neceſſariis praxeos fundamentis inſtructus, ut proficeret ulterius, ſeque ad ægrorum lectos in praxi firmum redderet, medicinæ aſſiſtentis locum in hoc Noſocomio ambivit, petiit, obtinuit.

Per binos annos geſſit hoc munus indefeſſus, &, diu noctuque obſervando, *Haenii* labores levavit multum; utilemque ſic ipſi materiam pro ſolidis lectionibus practicis paravit, ſubminiſtravit numeroſa experimenta, quæ primos *Rationis medendi* Tomos ornant.

Lætabamur & gratulabamur tunc nobis plurimum cum *Störckio* Aſſiſtente; nec ſufficientes agere gratias poteramus *immortali* noſtro *Præſidi*, qui effecerat ſuis conſiliis, ut tantum virum Profeſſorem, tantamque & tam commodam nos in praxi medica exercendi occaſionem obtinuiſſemus.

Mirabamur tunc ſummam ſedulitatem, ſummumque fervorem, quo nobis celeberrimus *Haenius* morbos, eorumque curationes ad ægrorum lectulos explicabat.

Numerus ægrorum erat tunc ingens; lecti Noſocomii erant omnes ſemper occupati, & plerique tunc ægri morbis acutis laborabant.

Nec tunc tantum ii ſuſcipiebantur in Noſocomium practicum, qui ſpem curationis dabant; ſed & tales, quos certo certius morituros facile prævidimus.

Id eſt propterea factum, ut bona & mala convaleſcentium & morientium ſigna accurate addiſceremus.

Quid jam nobis utilius fieri potuiſſet?

Celeb. *Haenii* labor tunc in eo plurimum verſabatur, ut nos doceret, morbum a morbo diſtinguere, ut ex ipſis decumbentibus intelligeremus, quæ eſſet febris continua, ſimplex, quæ inflammatoria, quæ putrida, quæ maligna, quæ exanthematica.

Vidimus tunc ſumma cum attentione, quam anxie Celeb. *Haenius* ſigna *miliarium*, *petechiarum*, reliquorumque exanthematum eſſet rimatus; ſuas explicationes tunc ſua authoritate & longa experientia practica confirmavit.

Morbos *miliares*, & *petechiales* tunc nobis præprimis expoſuit, quum hi eſſent maxime frequentes & admodum periculoſi, dicendo ſemper, ſi

horum exactam haberemus cognitionem & veram eos curandi methodum, de reliquis morbis acutis omnia fore longe faciliora.

Quam exactiſſime igitur ea omnia notavimus, quæ de his morbis diſſeruit celeb. *Haenius*. Etenim præter generalia ſigna diagnoſtica nos docuit ſua experientia: qui eſſet pulſus, quæ reſpiratio, qualis lingua, quales oculi, qualis ſudoris odor, qualis urina, qualis in diebus criticis mutatio, quæ exanthemata miliaria, aut petechialia præſagiret.

Docuit nos, quomodo poſſemus veras petechias a maculis ſcorbuticis, aut a pulicum morſibus dignoſcere.

Docuit nos ſumma cum ſollicitudine, quomodo teneremus candelulam, luſtraturi collum vel pectus ægrorum, ut probe diſcerneremus, an exanthemata ſupra cutim eminerent, an ad-

eſſent miliaria alba vel rubra, pellucida vel turbida.

Docuit nos authoritate ſua & annoſa ſua experientia (cujus nunquam obliviſcebatur in his mentionem facere) morbum miliarem nequaquam ab acido oriri, quamvis vappidus ſudoris odor acidum redoleret; nec debere antacidis curari, ſed iis quæ putredini reſiſtunt & ſunt acida: quantumne nobis commendavit acetum! Quantumne claretum vinoſum cum Spiritu Sulphuris per campanam! uſum camphoræ nobis inculcavit, ubi vires naturæ deficerent ad propellenda exanthemata; & hæc nobis exemplis demonſtravit.

Decubuit tunc in Noſocomio *Ancilla* miliaribus albis laborans: decubuit *Lanio*, qui jam cum morte luctans tandem erumpentibus petechiis convaluit: vir *operarius* quoque a morbo peſſimo petechiis & intermiſtis milia-

ribus optime judicatus eſt in *Noſocomio practico*; linteamina & lecti ſtragula ſunt ſæpius mutata, aer quoque erat ſæpius renovatus in cubili, ubi hic æger decubuit, ut inſtrueremur exacte etiam de externis, quæ ægris applicanda veniunt, ne deinceps in noſtra praxi adeo anxie tegeremus noſtros ægros, aut eos in ſua ſpurcitie ſepultos quaſi relinqueremus, & ne aerem adeo ſemper incluſum vellemus.

Decubuerunt in eodem noſtro Noſocomio practico ſub cura celeb. *Haenii* primis annis *tres* medicinæ *ſtudioſi* petechiis & miliaribus laborantes.

Doctiſſimus *Ritter* medicus eodem in loco ſimili morbo detinebatur, & peſſime ſe habuit: ſæpius celeb. *Haenius* ex pulſu &c. nobis exanthemata eruptura in hoc ægro prædixit: tandem, cum ea non comparerent, amare coram nobis lamentabatur: appli-

cata ſunt interna remedia maxime penetrantia, ſtimulantia, ſudorifera; appoſita ſunt inguinibus, regioni ventriculi, & ipſis locis ſubaxillaribus epithemata vinoſa, aromatica, ut natura ad expellendum excitaretur: centies celeb. *Haenius* prehendit candelulam, totumque luſtravit corpus: an non veſtigium exanthematicum videret; advocabamur & nos, ut ſollicite inſpiceremus, ſed æque parum vidimus, exanthemata erant immorigera, & miſer obiit.

Ex his patet evidenter, nondum tunc temporis celeb. *Haenio* in mentem veniſſe miliaria &c. *factitia* eſſe omnia, & ea eſſe nunquam *critica.*

Interim omni laude tunc ſemper coram nobis *Haenius* cumulavit *Störckium*, medicinæ Aſſiſtentem, & eum plurimum commendavit illuſt. noſtro *Præſidi.*

Hæc erant felicia illa tempora.

Omnes honore, amore & reverentia ſumma proſequebantur *Haenium.*

Verum brevi excidimus tantis gaudiis: incepit *Haenius* faſtu turgere, dictatoriam poteſtatem in rebus medicis ſibi arrogavit; ſe ſolum arbitrum, ſe ſolum doctum credidit, & neminem ſibi parem.

In Libro ſuo de difficultatibus circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate & irritabilitate dicit, „ Sæpe numero mecum miratus ſum triſtem
„ illam, at ſimul inevitabilem neceſ-
„ ſitatem, qua (Esdræ 2. Cap. 25.)
„ Israelitica Gens una manu
„ Regiæ civitatis muros conſtruxiſſe
„ legitur, altera, qui id impedirent,
„ propulſaſſe: mirari autem deſino,
„ dum publici vi muneris una veluti
„ manu artem humanæ ſaluti ſacram
„ munire, errores autem eidem ad-

„ verſos altera propulſare videor---
„ ita nunc denuo in quæſtione de
„ ſenſibilitate & irritabilitate par-
„ tium humani corporis arma ca-
„ pio, medicinam ab hoc noxio
„ mihi viſo ſyſtemate defenſurus &c.

Bellum tunc indixit viris in arte maximis, & dum non illico darent victas manus, in illos inſurrexit acerrime.

Monebant *Haenium* tunc amici, ut in ſcribendo moderaretur ſtyli acerbitatem; aſt noluit, credens ſic argumentorum ſuorum robur enervari, ſi mitius ageret cum adverſariis.

Tandem dum amici his monitis magis inſiſterent, excanduit, dicendo paucis: rem ſuam hic agi, ſe eſſe omnibus parem, ſe metuere neminem.

Hinc aſperrimum ſcribendi ſtylum continuavit, & indignis conviciis viros doctiſſimos cumulavit. Si quis

eorum catalogum velit legere, videat celeberrimi *Tyſſotti* Litteras ad Clariſſimum *Hirzelium* pag. 2. 3. 4. &c.

Interim *Störckius* Aſſiſtens valedixit Noſocomio practico, & publicas atque maximas *Haenio* gratias egit, uti in ejus diſſertatione *de partu naturali, difficili, & præternaturali* videre eſt.

Haenius Störckium tunc munivit optimis atteſtatis medicis, quibus eum ad quodcumque in medicina munus aptum dignumque judicavit.

Tandem *Störckii* curæ committebatur magnum Noſocomium *Pazmarianum.*

Lætus ille, quod jam tantum obſervandi, artemque exercendi campum obtinuiſſet, eandem prorſus methodum ſuis ægris adhibuit, quam bonam utilemque expertus erat in Noſocomio practico.

Præterea a primo die, quo Noſocomii curam in ſe ſuſcepit, notavit

ægros, eorum morbos, morborum Symptomata, curas, atque mortes, ita quidem, ut veras felicium infeliciumque caſuum hiſtorias haberet accurate conſcriptas.

Anno finito hæc omnia in ordinem redegit, curavitque imprimi ſub nomine *Anni Medici primi*

Erant hoc anno multi in *Störckii* Noſocomio, qui miliaribus ægre decumbebant, horum hiſtorias curationesque eadem fidelitate & eodem candore *Störckius* adnotavit, qua id facere ſolebat in Noſocomio practico, cui præerat *Haenius.*

Vera igitur vidit *miliaria*, vidit & ea ægris ſupervenire maximo cum morbi & ſymptomatum *Levamine*; audebat ideo pronuntiare ſecundum artis *Hippocraticæ* regulas, ea eſſe *critica*, & eſſe ægris perſæpe ſalutifera.

Ve-

Verum *Haenius* tunc jam bellum acerrimum geſſit contra eos omnes, qui morbos *miliares*, *petechialeſve* crederent poſſe criticos eſſe.

Et hæc erat cauſa, quod *Haenius* *primum annum medicum à Störckio* editum ſuperciliosa fronte ſuſceperit, & tandem contempſerit, quamvis eum omnes boni totius Europæ practici ſummopere collaudaverint.

Störckius tamen ſolito candore fervoreqne ſuas obſervationes continuavit, & edidit ſuum *ſecundum annum medicum.*

Obſervationibus ſuis *Störckius* nullam intermiſcebat theoriam, unde enarrabat ſolummodo ea, quæ ex decumbentium ſymptomatibus collegerat.

Simplex *hippocratica* obſervatio, & iterata ſæpius experientia, eum denuo coegerunt, ut, toties convictus,

tandem etiam in *ſecundo Anno Medico*, *miliaria* dixerit eſſe poſſe *critica.*

Conſentiebant non tantum practici *Viennenſes*, ſed id etiam veriſſimum agnoſcebant aliarum nationum Viri, in Arte Medica expertiſſimi.

Haenius vero hoc temerarium judicavit, totumque *Störckii* opus vituperavit, neglexit, condemnavit.

Et ſane laudabile adeo opus a *Störckio* ſcriptum, & orbi litterato communicatum, debuiſſet *Haenio* eſſe quam acceptiſſimum, dum *Störckius* tantum ea fecit, quæ bona vidit in *Haenii* Noſocomio, unde pars laudis plurima in *Haenium* redundaſſet.

Imo præceptum *Haenii* etiam in hoc caſu quam exactiſſime ſecutus eſt *Störckius*; nam toties nos juſſit *Haenius*, ne unquam juraremus in verba Magiſtri, dicendo ſemper: ibi bonam eſſe cœpiſſe medicinam, ubi medici turpe ſervitutis jugum excuſſe-

runt, ubi non amplius fictis Hypotheſibus adhærebant, verum ſolam naturam ducem ſequebantur.

Aſt invidia pervertit *Haenium*, & ſuperbia, dominandique ambitio eum ſeduxerunt.

Interim *Störckius*, quo cœpit, tramite perrexit, nullis litigiis ſe involvit, conabatur tantum, ut ea exacte præſtaret ſemper, quæ viri honeſti eſſent & boni medici.

Demum collecta ſua de Cicuta experimenta, ſuaſu illuſt. *Præſidis Van Swieten*, conſcripſit, & edidit *primum* de hac herba *libellum.*

Hunc libellum ipſemet *Störckius* maxima cum reverentia obtulit *Haenio*; verum is illum recepit facie moroſa, nec egit gratias, nec dixit verbulum; ſed ſeſe vertit, & *Störckium* ſolum in cubiculo ſtantem reliquit.

Gratum quidem hoc Störckio non erat, quoniam videbat, eum ſibi præ-

ter rationem infenſum, quem ſuum perpetuum fautorem ſemper credidit.

Nihilominus *Störckius* propterea nec odium nec iram contra *Haenium* fovit, probe gnarus, hæc fata humana eſſe, ideo pacato animo ſua experimenta diligenter continuavit, & anno poſt dedit *ſecundum de Cicuta libellum*, dein *ſupplementum neceſſarium* de *Cicuta*; tandem nova experimenta de *Stramonio*, *Hyoſciamo*, *Aconito*, *Colchico &c.*

Mox lecto primo de Cicuta libello incepit *Haenius* omnes domos percurrere, ut de horrendo auſu cicutam exhibendi certos redderet mortales.

Dixit maledictam eſſe hæreſim, quæ novæ plantæ hactenus neglectæ & venenatæ habitæ uſum internum medicum ſuaderet.

Dixit ſe ſua conſcientia ſuaque religione impelli, ut gladium ſtringeret, viresque ſuas omnes convocaret, qui-

bus in ipſis cunabulis teterrimam hanc peſtem trucidaret, & deleret penitus.

Conquiſivit ſibi etiam copias auxiliatrices ab exteris, & ideo litteras circulares ſcripſit in varias regiones, adjuravitque omnes medicos, ne crederent *Störckii* libello; etenim eſſe in eo omnia ficta & falſa.

Novit *Haenius* ſua ita ornare, & pietatis palliolo tegere, ut quemvis primo intuitu in conſenſum traxiſſet.

Sed probos retinuit dubios illuſtriſſimi *Van Swieten* authoritas & inconcuſſa fides; nam impoſſibile ipſis erat creditu, quod hac in occaſione vellet fallere *vir integerrimus*, quem toties IPSI AUGUSTISSIMI ſummum *æquitatis* & *candoris* exemplar appellarunt.

Nec credere poterant illuſtriſſimum *virum* falli potuiſſe in cancro exulcerato dignoſcendo, quem per Cicutam curatum viderat; nota erat

ejus profunda ſcientia, & notum erat nimium illud, quod is ſupra morbum hunc ſcripſerat.

Nihilominus artibus ſuis *Haenius* deterruit plures, ne ſuſpectæ per tot ſæcula plantæ uſum tentare in ægris auderent.

Et ipſemet ex cathedra publica per multos menſes abſque interruptione, voce ſemper irata & inimica, debachabatur contra *Störckium*; *Cicutam* damnabat, & *Cicutariorum* (ſic vocavit illos, qui Cicutam utilem dicebant) animas ægrotantes miſit ad inferos, & ad ignem æternum.

Tandem auditores medicinæ indignarum harum nugarum pertæſi conquerebantur apud illuſt. *Præſidem*, quod ex *Haenii* lectionibus nil omnino caperent utilitatis, quod tempus fruſtra perderent, nec audirent, niſi injurias & calumnias contra viros in medicina maxime meritos; cum *Haenius* ſolam

Cicutam perſtreperet; & eius inventorem dilaceraret.

Illuſtriſſimus Præſes *van Swieten*, qui dudum amice monuerat *Haenium*, ſed *incaſſum*, demum *authoritate* ſua uſus, interdixit *Haenio*: ne in cathedra amplius de *Cicuta* loqueretur, ſed daret collegia ex inſtituto præſcripta, & ſtudioſis utilia.

Haenius hoc ægre tulit (oblitus ſui officii) cœpit flere, lamentari; Illuſt. *Præſidem* injuſtum proclamavit; ejulatu quosdam nobiliores viros, & nobiles matronas ad ſui commiſerationem commovit.

Dixit, ſe impune invehi a Cicutariis; dixit cicutarios celebrare conventicula, quibus contra eum conſpirarent; dixit, *Störckium* convenire quotidie contra eum cum *Crantzio* Profeſſore, quod tamen erat falſiſſimum; imo ſi verum fateri licet, *Störckius* contra

Haenium egit nunquam, ſed eum venerabatur ſemper.

Nobiles tamen aliqui viri, & præſertim officioſæ matronæ pie credebant omnia, quæ *Haenius* lamentatione & fletu edixit; eum propterea ſub alis ſuis foverunt, protexerunt; & oderunt *Störckium.*

Interim liberrimum erat cuique ſentire, quid velit de *Cicuta*, & aliis plantis, quas *Störckius* tanquam utiles ad uſum medicum commendaverat. Nihil certo erat æquius.

Qui quid mali ab his metuebant, ii ſponte abſtinebant; qui vero credebant ſe utiles inde vidiſſe in morbis curandis effectus, pergebant in harum uſu.

Sic collectis pacifice & bonis & malis eventis poterat ars medica promoveri.

Hoc erat unicum *Störckii* votum, qui tam modeſte, tam candide *Cicutam* propoſuit.

Qui dignantur ejus opuſcula legere, invenient *Störckium* longe aliter ſcripſiſſe, quam quidem *Haenius* id factum contendit.

In primo de *Cicuta libello* in præfatione dixit: „ Ego ſane uſu Cicu-
„ tæ medicamentum tentaſſe mihi vi-
„ deor, quod in ſolvendis invetera-
„ tis Scirrhis & in ſanandis cancris val-
„ de utile eſſe poterit.

„ Neque tamen hujus plantæ vim
„ ſpecificam hic deprædico, neque
„ cujuſdam inventi gloriam ambio; ſed
„ deſidero unice, ut mei conatus in
„ afflicti generis humani utilitatem &
„ emolumentum cedant & applicentur.

„ Quapropter nollem, quis invi-
„ dia, aut ambitione experimenta
„ turbet.

In eodem primo libello pag. 109. quæſtione ſexta „ſi caſus obvenirent, „ in quibus acre cancroſum admodum, „profundas egit radices, omneſque „humores corrupit, & ſolida adeo de„bilitavit, ut hæ pilulæ ſolæ haud ſuf„ficerent, an non tunc oporteret cor„ticem peruvianum his jungere, ut „hac ratione ex utriuſque virtute pa„raretur medicamentum, quod omni „indicationi faceret ſatis?

„ Neceſſe eſt igitur, ut quivis me„ dicus ſymptomatibus ſupervenien„ tibus ſingulari ſua induſtria & judi„ cio obveniat.

„ His præmiſſis: jam omnes & „ ſingulos medicos oro, ut hoc ex„ tractum quacunque data occaſione, „ tentent & adhibeant; ſed obſecro „ ſimul, ut omne præjudicium omne„ que invidiarum genus deponant.: „ etenim cogitent, ſimilia ſalutem pro„ ximi attinere.

„ Si ex uſu quid ſiniſtri experian-
„ tur, inquirant ſedulo, an id ex nimia
„ mali vehementia? an ex errore
„ ab ægro, aut adſtantibus commiſ-
„ ſo? an ex ipſo medicamento pro-
„ ficiſcatur? nec illico ſine omni ju-
„ dicio & diſquiſitione remedium tan-
„ quam nocivum aut iners condem-
„ nent; ſi vero noverint meliora,
„ ea non vellem, in favorem hujus
„ remedii negligerent.

In libello ſecundo de Cicuta pag.
„ 183. obtigerunt tamen & mihi ca-
„ ſus, in quibus Cicuta non profuit, uſu
„ quamvis longo & larga doſi adhibita.
Pag. 286. „ Enarravi plurimos
„ caſus, in quibus Cicuta convenit,
„ neque tamen contendo, ſoli Ci-
„ cutæ ſemper confidendum eſſe:
„ alia ſubinde remedia debent jungi
„ Cicutæ, medicus ſuas indicationes
„ judicioſe ſequatur, neceſſe eſt.

„ Chirurgus externe mutet, ad-
„ dat, demat, quæ ratio experien-
„ tiis fundata jubet.

„ Multi male meam ex primo de
„ Cicuta libello opinionem intellexe-
„ runt, etenim putabant me dare re-
„ medium, quod ſolum ſufficiens in
„ omnibus caſibus & univerſale cre-
„ derem.

„ Verum nequaquam id volo, ſed
„ adfirmo ſolummodo: Cicutam præ-
„ ſtare talia, quæ alia remedia ma-
„ xime heroica nequeunt.

„ Cancrum curat, id multiplici ex-
„ perientia convictus vidi.

„ Nec tamen aſſero, omnem in-
„ de cancrum curari.

„ Nec aſſero ſoli tantum Cicutæ
„ opus totum eſſe ſemper commit-
„ tendum.

„ Ex centum ægris, quos alii me-
„ dici dereliquerunt, & habuerunt

„ pro deſperatis, ſi unum ego ſervo
„ & curo, mihi ſufficit.

In ſupplemento neceſſario de *Cicuta* pag. 32. „ adeo bonos & adeo „ manifeſtos de Cicuta in Noſocomio effectus quotidie videmus, ut „ non tantum artis ſtudioſi, ſed alii „ ignari, qui circa ægros ſunt, mirentur & obſtupeſcant.

„ Verum tamen ſunt quidam caſus, qui non ſuccedunt.

„ Morbus enim ſi jam nimium „ fuerit progreſſus, aut ſi totius corporis habitus fuerit penitus deſtructus, quis eſt, qui curabit? aut „ quænam medicina ſanitatem promittet?

„ Nos nec facimus, nec cupimus „ a noſtris medicamentis miracula, „ ſed attendimus quouſque poſſimus „ arte pervenire.

„ Si obſtaculum invenimus, conſideramus: an id arte ſuperandum;

„ dum id præſtare non poſſumus, „ agnoſcimus nos eſſe homines, & „ adhuc multa ignorare.

„ Nequaquam nobis imaginamur, „ nos aliis eſſe arte majores, ſed cu- „ pimus quotidie vel ab infimis do- „ ceri.

„ Rogamus autem quoque alios, „ ut eadem mente in nos utantur, „ ſi erramus, aut erravimus, nobis „ monſtrent, debita amicitia, & de- „ centi methodo errorem, & nec „ erubeſcemus meliora erudiri, nec „ erimus pertinaces.

In eodem Supplemento pag. 51. „ hæc Corollaria ex repetitis expe- „ rientiis deducta confirmataque ſunt.

„ Rogo tamen omnes & ſingulos „ medicos, ne ſibi perſuadeant, me „ ejus eſſe opinionis, ut credam: „ hæc generalia eſſe, & ubique *Ci-* „ *cutam* debere curare.

„ Dico & fateor palam, me quo-
„ que in omni genere habuiſſe ægros,
„ quibus *Cicuta* non profuit, licet ex
„ morbi ſimilitudine fuiſſet indicata.

Pag. 52. in eodem ſupplemento.
„ Vidi ægras peſſimo mammæ can-
„ cro laborantes, quas *Cicuta* cito
„ juvit: erant autem plures aliæ,
„ quibus *Cicuta* ſolummodo levamen
„ adtulit; non vero eas curavit;
„ aliæ ex uſu *Cicutæ* nullam expertæ
„ ſunt mutationem; una alterave *Ci-*
„ *cutam* non potuit ferre.

„ Idem circa alios morbos, in qui-
„ bus *Cicutam* laudavi, intellectum
„ volo.

„ Hinc tantum contendo, *Cicu-*
„ *tam* quandoque prodeſſe, & mira
„ præſtare, ubi alia medicamenta,
„ maxime celebrata & heroica, nil
„ valent.

Pag. 53. in eodem ſupplemento.
„ Si & alii medici alia adhuc reme-

„ dia inveniant, poterimus ſucceſſi-
„ ve omnes difficillimos morbos cu-
„ rare.

„ Præterea tamen firmiter ſemper
„ in mente eſt tenendum: arti & me-
„ dicamentis eſſe limites.

„ Cum jam *Cicuta* in eodem mor-
„ bo quandoque profit, quandoque
„ autem nil præſtet, certum eſt: de-
„ bere latere quandam differentiam,
„ cujus ſigna diagnoſtica nobis adhuc-
„ dum deficiunt.

Pag. 54. In eodem ſupplemento.
„ Neque ego ſolus ad ea determi-
„ nanda ſufficio, atque ideo nequa-
„ quam potui hucuſque dare firmas
„ regulas.

Pag. 55. in eodem ſupplemento....
„ Mundo licet ſua experimenta fide-
„ liter & caute proponere, cuivis
„ autem medico liberum dein eſt,
„ velle uti tali remedio, aut velle
„ illud negligere.

„ Nec

„ Nec honorem, nec gloriam,
„ nec nomen immortale, nec lucrum
„ deſidero, vellem tantum eſſe uti-
„ lis miſero & ægrotanti humano ge-
„ neri, vellem calamitates levare,
„ aufferre, uti cujusvis medici offi-
„ cium poſtulat, vellem propterea
„ alii me non turbarent „

In eodem ſupplemento pag. 56.
„ Cum igitur hoc medicamentum pru-
„ denter exhibitum nequaquam poſ-
„ ſit nocere, artis officium exigit,
„ id omnibus plurimum commende-
„ tur, ut fiant innumera experimen-
„ ta, quæ conferantur inter ſe, com-
„ parenturque ſecundum omnia ſigna,
„ ſymptomata, eventus; inquirantur
„ dein rationes & cauſæ, cur in eo-
„ dem morbo quandoque proſit *Ci-*
„ *cuta*, & radicaliter curet, & cur
„ autem quandoque nil efficiat.

„ Viſa differentia & inventa rei
„ cauſa clare patebit: quousque *Ci-*

„ *cutæ* efficacia ſe extendat, pote-
„ ritque dein dari ratio: cur *Cicuta*
„ non in omnibus æqualiter agat, &
„ tunc facile erit determinandum,
„ quibus in caſibus evidenter conve-
„ niat, in quibus præſtet nihil.

„ His in ordinem redactis, poteri-
„ mus iis in caſibus, ubi *Cicuta* iners
„ eſt, de alio remedio cogitare.
„ Tali ratione cum ingenti Reipubli-
„ cæ emolumento limites noſtræ ar-
„ tis ampliores fient.

„ In eodem ſupplemento pag. 58.
„ Licet *Cicuta* ſit remedium maxime
„ innocuum, optarem tamen, qui-
„ vis medicus ſemper a parva doſi
„ inciperet, ſenſimque augeret.

„ Novimus enim, quam miræ &
„ diverſæ ſint hominum idioſyncra-
„ ſiæ, hinc poſſent quidam eſſe, qui
„ remedium minus ferrent.

„ Parva igitur doſi nemo pecca-
„ bit, quoniam quivis bonus medi-

„ cus, dum ſiniſtri quid obſervat,
„ abſtinebit a remedio.

„ Verum bene ſemper eſt conſi-
„ derandum, an accidat id ex medi-
„ camento; an ex ſymptomatibus
„ morbum concomitantibus? an ex
„ errore in rebus ſex non naturali-
„ bus commiſſo? ſunt, qui ex aſ-
„ ſumptis lapidibus cancrorum, qui
„ certo remedium ſunt innocentiſſi-
„ mum, anguntur, vomunt, febre
„ corripiuntur, incidunt in animi de-
„ liquia; cur non & eſſe poſſent, qui,
„ ex latente cauſa, a *Cicuta* male
„ haberent?

„ Verum, an ideo *Cicuta* non
„ eſt medicamentum? an *Cicuta* ideo
„ debet damnari? nemo prudens me-
„ dicus ita cogitabit.

Pag. 60. „ Si uſu *Cicutæ* ægro
„ cuidam damnum infertur, id pro-
„ fecto (ſi rem medice & ſtricto ſen-
„ ſu prehendam) non in medicamen-

„ tum applicatum, ſed in errorem
„ applicantis erit rejiciendum.

Pag. 62. „ Symptomata magis ur-
„ gentia ſæpe jubent, ut *Cicutæ* uſus
„ tam externus quam internus inter-
„ rumpatur pro aliquo tempore, do-
„ nec hæc curata fuerint, aut ſaltem
„ mitigata.

„ Qui *Cicutam* non ferunt, cum his
„ palliative eſt agendum, quamdiu
„ aliud remedium ignoramus.

Pag. 67. „ Ex his patet dignum
„ eſſe, ut cum *Cicuta* fiant expe-
„ rimenta.

„ Ego interim nullam ejus *virtu-*
„ *tem ſpecificam* aſſero, ſed ad regulas
„ formandas mutuam bonorum me-
„ dicorum operam exſpecto.

In Libello de *Stramonio*, *Hyoſcia-*
mo & *Aconito* pag. 115.

„ Si quis uſu & experientia novit
„ aliud remedium, quod meis virtu-
„ te ſimile vel adhuc efficacius ſecu-

„ riusque eſt, oro, adhibeat potius
„ illud.

„ Si vero tale quid non ſupereſt,
„ liberum cuivis manet, velle dare
„ unum ex meis, vel illud neglige-
„ re, & ægrum relinquere fato.

„ Nemo cogitur, videat tantum
„ quilibet, quid ei ſua conſcientia
„ dictet, quid jubeat amor, quem
„ proximo debemus.

Pag. 117. „ Paravi interim cam-
„ pum, in quo nobis arandum labo-
„ randumque eſt, ut morbo decum-
„ bentium calamitates & cruciatus
„ minuantur, leventur, curentur.

Pag. 118. „ Perhumaniter igitur
„ omnes bonos medicos oro, velint
„ ii unita opera meos conatus adju-
„ vare, velint promovere, quod
„ afflicto & ægrotanti homini adeo ſa-
„ lutare futurum videtur.

„ Et licet præſens ſæculum fors
„ ſuperciliofo oculo noſtros intueatur

„ labores, id nequaquam nos deterreat, erunt poſteri, qui æquiori „ animo judicabunt, & meritas nobis agent gratias.

In Libello de Radice *Colchici Autumnalis* pag. 72. „ Ego in nullo „ ægro malum ex hoc remedio effectum obſervavi, & attentus profecto in omnia ſum, & ero deinceps „ ſemper.

„ Si vel minimum mihi contingeret unquam, quod ejus uſum redderet ſuſpectum, vel damnaret „ penitus, ero ego primus, qui publice monebo, ero primus qui contra me ipſum arma feram. An „ quis plus deſiderat?

In *Libello, quo continuantur experimenta*, in præfatione : „ Viris ſcribo, qui artem amant & ejus incrementum, atque recta corda habent, & ab invidia (quod turpe „ vitium maxime inter medicos uti-

„ nam exularet) penitus ſunt immu-
„ nes.

„ Lites ego nemini moveo, nec
„ roſtris nec unguibus mea medica-
„ menta defendo, pacem amo; ſo-
„ la ægrotantium ſalus mihi cordi
„ eſt, uti & honeſti viri officium.

„ Nec lucrum ex meis inventis
„ peto, nec ullam gloriam ambio;
„ dum quid ſalutare ægris evenit,
„ gaudeo & mihi tacite gratulor.

„ Hoc totum eſt, quod deſide-
„ ro, precor & exopto „

Hæc docent clare, quis finis fuerit, quæve intentio *Störckii*, qua ſe ad nova invenienda remedia applicuit.

Qui accuratius de his inſtrui deſiderant, orantur, ut Libellos ejus attente perlegant.

Haenius omnes *Störckii* labores & conatus, quamvis ſaluberrimos, flocci fecit, damnavit.

Etenim jam clandeſtine oderat *Störckium*, antequam is de Cicuta vel muſſitaſſet, quia auſus fuerat ſcribere in ſuo anno medico, petechias & miliaria &c &c. quandoque eſſe *critica*, licet probe gnarus fuerit, *Haenium* contrariam Statuminasse ſententiam.

Mitior tamen fuit in cathedra *Haenius* poſt datum ab Illuſtriſſ. *Præſide* mandatum; verum, ſi peregrinum vultum in auditorio ſuo detegebat, mox cum impetu in fauces ipſi ſurgebat *Cicuta*, quam niſi eructaſſet, ſuffocationis non leve adfuiſſet periculum.

Advenientes ab exteris medicos mox ad convivium invitavit, eos de ſubdola *Cicutæ* hæreſi commonuit, dubios reddidit, & tandem moleſta ſua eloquentia coegit, ut ſecum ſentirent.

Störckius ſemper tranquillus fuit, & illos, qui eum inviſerunt, debita

humanitate ſuſcepit, nunquam autem de *Cicuta* aut aliis ſuis remediis ſermonem incepit; dum vero alii eum circa ſimilia rogarent, paucis candide & modeſte reſpondit; *Haenium* ſemper laudavit, nec unquam mentis ſuæ emotionem contra ipſum monſtravit.

Haenius interim mitior in collegiis, acrior fiebat in ſcribendis epiſtolis, & pergebat crudeliter in *Cicutam*, & quos vocabat *Cicutarios* invehi, ubique crepans CXX. ſua experimenta, quorum fides erat penes *auctorem*.

Quam ſuſpecta autem hæc fides ſit, patebit ex ſequenti hiſtoria.

Sexta Februarii 1763. venit ad Noſocomium Pazmarianum *Maria Anna Kochin*, annorum 33. nata in *Teutſchbach* in Bavaria, Ictero & immani Aſcite laborans.

Miſſa autem fuerat ad hoc Noſocomium a Celeb. de *Haen*, qui eam

jam dudum ſine ullo effectu multis medicamentis curare anniſus eſt, & ſuſcepta fuit illico.

Vidit illam Illuſtr. *van Swieten* primis diebus poſt ingreſſum in Noſocomium, & parum ſperabat de felici curationis exitu.

Tentata fuit *Oxymellis Colchici* efficacia, & poſt paucos dies inceperunt urinæ prodire ingenti copia, primo profundi icterici coloris, dein ſenſim minus coloratæ ſed copioſæ: abdomen integre detumuit; vires increverunt; læta ſurrexit; per noſocomium ambulavit alacriter: color naturalis in toto corpore rediit.

Miratus fuit Illuſt. *Præſes* inexſpectatum effectum, & cum illo plures medici & medicinæ ſtudioſi, qui fere ſingulis diebus hanc ægram viderunt.

Cum faveret tepor vernus, rogavit Illuſt. *Præſes*, ut diutius retinere-

tur in Noſocomio, & uteretur copia herbarum recentium, illarumque ſuccis: metuebat enim Icteri recidivam, cum adeo gravis fuiſſet.

Sprevit hoc conſilium hæc fœmina, & cum ſe in omnibus ſanam ſentiret, & de futuro parum foret ſollicita, exire abſolute ex Noſocomio voluit: hinc dimiſſa fuit 7. Maji ejusdem anni.

Incepit poſt aliquot ſeptimanas rumor ſpargi per urbem: in Noſocomio *Pazmariano* malas adhiberi fraudes, ut novorum remediorum vires extollantur.

In fœmina illa hydropica, quæ uſu *Oxymellis Colchici* curata dicebatur, bis inſtitutam fuiſſe paracenteſim abdominis, & hydropem per cannulam, non per urinas, fuiſſe evacuatum.

Poſtea dicebatur, fœminam illam abiviſſe *Ratisbonam*, ſic etiam firmiter credebat *Haenius*, tuncque *ova-*

bundus querelas de tam enormi fraude ad Aulam detulit. Vix enim poſſibile ipſi videbatur, ut obſcura, in populoſa illa urbe latens, fœmina detegi poſſet, & ſi detegeretur, probe illa noverat, quid reſpondendum foret.

Augusta juſſit *Præſidem*, ut illico in hoc facinus inquireret: qui ſequenti die retulit, medicos, chirurgos, ſacerdotes, adminiſtratorem rei domeſticæ, perpetuo in Noſocomio habitantem, cuſtodes ægrorum omnes paratiſſimos eſſe, ut jure jurando affirment, huic fœminæ in Noſocomio nunquam fuiſſe factam paracenteſim.

Mandavit Augusta *Præſidi*, ut nulli labori, nulli pretio parceret, modo hanc mulierem revocare poſſet Viennam, ſi jam inde abiviſſet, ſcilicet, ut fraudulenti, vel calumniatores punirentur.

Sed poſt paucos dies inveniebatur in Suburbio Viennenſi, & libens rediit in *Noſocomium Pazmarianum.*

Die 14. Auguſti ejusdem anni 1763. coram Notario & teſtibus idoneis interrogata reſpondit:

Se ſolis medicamentis interne ſumptis curatam eſſe.

Nunquam ſe paracenteſin paſſam fuiſſe.

Rogata, cur ergo dixerit Celeb. de *Haen* coram 40. circiter ſtudioſis, quod paracenteſi aqua educta fuerit, reſpondit:

Se hoc feciſſe, quia promiſerat ipſi Celeb. Haenius *ante primum introitum in Noſocomium Pazmarianum, quod illi ſuccurreret, ſi ſanata rediret, hinc conabatur ſic ejus miſericordiam excitare.*

Fatetur ſimul, quod Celeb. *Haenius* ipſi aliquoties pecunias dederit.

Simul etiam confeſſa eſt, quod Celeb. *Haenium* adiverit monente quodam practicante (ſic ſolebat illa vocare medicinæ auditores) quem ex vultu facile diſtinguere poſſet inter

plurimos: ille dixerat Profeſſorem iratum fore, niſi veniret.

Fatetur, quod Celeb. *Haenio* dixerit, quod propter inopiam reditura ſit Ratisbonam: cum autem ante quatuor ſeptimanas occurreret forte Aſſiſtenti medicinæ Collegii practici *Haeniani*, ille ſtatim eam interrogavit his verbis: Iſt denn Sie noch hier?

Cæterum præter medicos & chirurgos Noſocomii invitati fuerunt & alii ex civitate, qui omni cum cura examinaverunt totum cutis abdominis ambitum in hac muliere, & unanimiter teſtati ſunt, nullum veſtigium tentatæ paracenteſis adeſſe.

Delata fuerunt omnia hæc teſtimonia ad pedes Augustæ, quæ mandavit *Præſidi*, ut totam rem ad judicem ordinarium deferret, ut ſecundum leges Calumniatores punirentur.

Verum *Præſes* noſter inclinans in mitiorem partem, cum fama medicorum accuſatorum in integrum jam reſtituta foret, iteratis tandem precibus a clementia AUGUSTÆ obtinuit, ut ad publicam Nemeſin non deferretur crimen.

Servantur tamen & ſervabuntur diu in archivis Noſocomii Pazmariani hæc teſtimonia, fidei *Haenianæ* luculenta ſpecimina, ut omnibus de hac re forte dubitantibus monſtrari poſſint.

Ex his patet, quam infelix ſit *Haenius* in eruenda veritate, dum aliorum ægros examinat, ubi tamen hæc hiſtoria erat quam recentiſſima.

Et inde evidenter concludere licet, qualem fidem mereatur illa *Haenii* aſſertio, quam habet in Epiſtola ſua de *Cicuta* ad Celeb. *Tralleſium* pag. 28. ubi poſt ſeſqui alterum annum examinans puellam uſu *Cicutæ* curatam, falſi inſimulat curam, & di-

cit, cancrum exulceratum fuiſſe tantum mammæ inflammationem, quæ in ſuppurationem octidui ſpatio abiverat, & crurum ulcera fuiſſe binas puſtulas ſcalpendo laceratas, & alterum ſcintilla decidua excitatum.

Curam, quam *Haenius* incuſat, continet *Störckii libellus ſecundus de Cicuta* pag. 253. & ſic ſonat:

„ Virgo, 17 annorum, cancrum
„ apertum non admodum magnum
„ in mamma ſiniſtra habuit, & pedes
„ ambo fœdiſſimis ulceribus erant
„ exeſi.

„ Mammam ſola *Cicuta* ſpatio
„ trium menſium curavi; verum ad
„ ulcera pedum conſolidanda quin-
„ que menſibus erat opus.

Hanc curationem perfecit Celeb. noſter Chirurgiæ Profeſſor *Leber*: ex illo igitur genuinam rei veritatem rogavimus, & reſpondit ſequentia.

Curam

„ Curam hujus puellæ inchoavit „ Archiater *Störck*: cum autem is „ tempore æſtivo propter aulæ offi- „ cium debuerit *Hetzendorfii* degere, „ mihi eam perficiendam tradidit.

„ Inveni in mamma ſiniſtra Scir- „ rhum cancroſe exulceratum, pedum „ autem ulcera jam clauſa erant; „ contigit autem, ut ſub ipſo *Cicutæ* „ uſu cicatrices iterum unguibus ſcal- „ pendo in uno crure dilaceraverit „ puella, effeceritque ſcalptu con- „ tinuo ulcera pertinacia, peſſima, „ quæ tamen continuato *Cicutæ* uſu „ etiam conſolidata ſunt.

„ Poſt ſesqui annum oriebatur in „ eadem mamma levis inflammatio: „ ſuaſu aliorum dein hæc puella adiit „ *Haenium*, qui ex anamneſi perce- „ pit, eam jam olim in hac mamma „ vitium quoddam habuiſſe, quod „ Dominus *Leber* curaſſet.

„ Audito hoc, conjuravit ſtatim
„ *Haenius* puellam & eandem adeo
„ confuſam reddidit, ut ad omnia
„ ſua interrogata annuendo reſpon-
„ derit.

„ Idem examen me præſente rei-
„ teravit *Haenius*, ſed callido & aſtu-
„ to modo; rogavi dein, ut & mihi
„ liceret ſtatim ejus in præſentia hanc
„ puellam examinare: verum *Hae-*
„ *nius* mox iratus e ſede ſua ſurre-
„ xit, & extenſis brachiis (Jovis
„ fulminantis ad inſtar) exclamavit:
„ *Tace Domine* Leber! *anima tua*
„ *ægrotat, cave, ne æterno igne punia-*
„ *ris:* his dictis evanuit.

„ Novit argutus *Haenius*, ſi ego
„ debito modo puellam examinarem,
„ etiam in ſua præſentia, quod res
„ longe aliter eveniret; etenim ex
„ ipſis cicatricibus artem intelligen-
„ tes jam videbant *Haenium* iniquam
„ contra me ſententiam ſtatuere,

„ & propterea ſubito aufugit, ne ego
„ forſan acrius inſiſterem, & eum ra-
„ tione convincerem.

„ Nunquam autem credidiſſem,
„ quod *Haenius* adeo indigno modo
„ de me cogitet: ignarum me hic
„ appellat & fallacem, quum frau-
„ dulentam ſuggeſſiſſem curationem,
„ nec noviſſem cancrum ab inflam-
„ matione diſtinguere, nec ſcirem,
„ quid eſſet ulcus.

„ Sum tamen ego ipſiſſimus ille
„ *Ferdinandus Leber*, quem *Haenius*
„ a primo momento, quo Viennam
„ venit, in rebus dubiis & arduis
„ chirurgicis conſuluit.

„ Expertus eſt toties bona eſſe
„ mea conſilia; ea collaudavit, &
„ cum emolumento ægris applicuit.

„ Sum ego ille ipſiſſimus, qui plu-
„ rimas & difficiliores operationes in
„ Noſocomio practico coram ſtudio-
„ ſorum medicinæ & chirurgiæ co-

„ horte, & coram plurimis medicis „ & chirurgis feliciſſime inſtitui.

„ Vidit tunc *Haenius* meam peri- „ tiam; vidit meum candorem, qui „ quidem illi quandoque non placuit; „ etenim in aliquibus caſibus, ubi „ contrarium ſentiebam, aperte & „ candide dixi, nec celavi coram „ *Haenio*, quid de *Cicuta* ſentirem, „ & enuntiavi ſæpius coram ſuis au- „ ditoribus, *Cicutam* eſſe medica- „ mentum valde egregium, idque in „ meis collegiis junioribus commen- „ davi, & de externo *Cicutæ* uſu „ demum libellum conſcripſi. Et „ inde natum eſt *Haenii* contra me „ odium inſatiabile.

„ Nihilominus ubi meo artis au- „ xilio opus habebat, novit me ro- „ gare & invitare humaniter, nun- „ quam autem data hora dictatorio „ modo me vocare, quaſi ab ejus „ juſſu dependerem.

„ In eadem ac ille profeſſoria au-
„ thoritate ſum conſtitutus, vellem
„ propterea, ut dum de me ſcribit,
„ decentiori calamo id faceret, & co-
„ gitaret, quem Profeſſor Profeſſori
„ honorem debeat.

„ Dicit quoque in eadem pag. 28.
„ *Haenius*, quod me ita convicerit,
„ ut jam ultra me defendere non po-
„ tuerim.

„ Pulchra profecto convictio, uti
„ ex prædictis clare patet!

„ Quod autem me defendere non
„ potuerim, licebat *Tralleſio* ſcribere,
„ qui me non novit; aliter autem
„ cogitant Viennenſes; nec ipſe *Hae-*
„ *nius*, cui nimium notus ſum, cre-
„ dit, mihi unquam defenſionis arma
„ deficere poſſe.

„ Is enim æſtate præterita exper-
„ tus eſt in Noſocomio *Sancti Marci*,
„ ubi ego chirurgus primarius ſum,
„ quanta cum conſtantia & quanto

„ cum fervore veritatem & jura mea
„ noverim tueri.

„ Inde enim illum cum ſuis Apo-
„ ſtolis expuli, quum ægrum meum
„ jugulare voluit. „

Celeb. *Leber* hiſce ſe candide defendit, & credimus, quod ſufficienter reſponderit ad ea, quæ *Haenius* in Epiſtola ſua ad *Tralleſium* contra eum aſſerit.

Promiſit *Haenius* in eadem hac Epiſtola *Tralleſio*, ſe Cicutæ Encomiaſten fore, ſi unquam convinceretur: opus quidem non eſt, ut *Haenius* Cicutæ laudes canat, & is hæc ſcripſit, ut callide ſuam invidiam celaret, & ut ſpem fallacem daret futuræ ſuæ emendationis; nos, qui perfecte novimus *Haenii* piam aſtutiam, his promiſſis nequaquam lactamur. Æthiops a nigredine lavari non poteſt.

Et habemus hoc menſe Januario, quo ſcribimus, evidens impoſſibilis

emendationis *Haenianæ* teſtimonium: aderat *Haenius* in conſilio medico quintus, & quatuor reliquis medicis, dum *miliaria* prodibant manifeſtiſſime, negavit audacter illa adeſſe, & juſſit vocari Sudamina. Indignabatur *Haenius* tunc ſummopere contra miliaria, eisque in corde ſuo maledixit, quum ſe præſente, ſe curante, auderent in conſpectum venire, licet ille ea Statuminasset, *mala tantum arte & medicorum ignorantia produci.*

Interim æger magnum inde levamen habuit, & a repetita miliarium eruptione e periculoſiſſimo morbo convaluit.

Similes hiſtoriæ cum *Haenio* ſæpius obvenerunt noſtris practicis Viennenſibus, & viderunt inde luculenter, quid ab ejus docilitate exſpectandum habeant.

In ipſa hac Epiſtola ad *Tralleſium* ſibi *Haenius* jam ubique diverticula parat, ut elabi poſſet ſemper, quamvis urgentiſſimis premeretur argumentis.

Apud *Haenium* natura ſanat Scirrhos, qui indomabiles videbantur omnibus, vide pag. 44. Epiſt. ad *Tralles.* imo & mamma cancroſa cum Scirrho ſub axilla ſponte ſanata fuit.

Natura in gangrænam vertit cancrum, vide pag. 42. qui bidui ſpatio cecidit: ſed dum vix pollicem æquaret relictum ulcus, novus ex ejus medio cancer excrevit, menſis ſpatio priorem magnitudine æquans.

Hinc monet *Haenius*, ſi poſt datam *Cicutam* ſimilis mutatio contigiſſet, omnes cancri lapſum huic remedio adſcripſiſſent, & erraſſent tamen.

Ante 20. & ultra annos Illuſt. *van Swieten* in capite de cancro anxie optabat, ut poſſet Cancrum in gan-

grænam convertere, tunc enim magna ſpes curæ foret.

Raro hoc natura fecit, imo quam rariſſime, & in caſu ab *Haenio* memorato Cancer iterum rediit æque magnus.

Lætus vidit nobiſcum Illuſtriſſimus *Præſes* ſæpius contingere, ut Scirrhi & Cancri, poſt *Cicutam* ſumptam, in gangrænam vertantur & decidant. Sic enim voti compos factus eſt, & ars jam imitatur (ſed integra Sanatione) quod natura tantum tentavit.

Et ii longe citius curantur, quibus cancer uſu Cicutæ in gangrænam mutatur, hoc pluribus in caſibus pulcherrimé confirmatum vidimus. Liceat unicam enarrare hiſtoriam.

Miſit Illuſtriſſimus *van Swieten* Virginem, 19. circiter annorum, ad Noſocomium *Pazmarianum*, ut a magno mammæ ſcirrho, qui fœdiſſimo

ulcere cancroſo erodebatur, ſi poſſibile eſſet, curaretur.

Huic ſtatim interne & externe applicata eſt *Cicuta;* primis diebus nulla prorſus fiebat mutatio, niſi quod dolores, qui noctes inſomnes reddiderunt, paulo mitiores fierent.

Dum autem per octiduum idem remedium eſſet continuatum, ulcus cœpit majus fieri; aucti ſunt dolores, & effluxit copioſa ſanies, pulſus tamen fere naturalis manſit, & conſtiterunt ægrotantis vires.

Et ideo licuit in ejusdem remedii uſu externo & interno pergere, veſperi ſolummodo dabatur emulſum paregoricum, ut dolorum vehementia minueretur.

His continuatis intra triduum totum, quod erat cancroſum ſcirrhoſumve, mutatum fuit in gangrænam.

Facto hoc, ut muniretur maſſa ſanguinea contra putredinem, datus

eſt cortex peruvianus, & abſtinebatur ab interno *Cicutæ* uſu, externe applicatum autem fuit fomentum ex decocto Corticis peruviani & æquali parte infuſi ſaturati *Cicutæ*.

His intra paucos dies omne gangrænoſum ſeparatum fuit, & ulcus erat puriſſimum.

Unde ſeponebatur cortex peruvianus, & datum iterum fuit Cicutæ extractum, & externe appoſita ſunt lintea carpta, imbuta Cicutæ infuſo, quæ dein Cicutæ emplaſtro tegebantur.

Hac ratione ſola intra breve tempus a peſſimo cancro curata eſt hæc puella feliciſſime, & ſaniſſima eſt adhucdum.

Vidit eam Illuſtriſſimus *van Swieten* antequam medici Noſocomii *Pazmariani* vel verbulum inde ſciviſſent; agnovit Illuſtriſſimus *van Swieten* ſcirrhum cancro exeſum, & adivit tunc ſæpius Noſocomium *Pazmarianum*,

ut ipſemet omnem mutationem obſervaret, vidit dein puellam perfecte curatam, & optime valentem.

Pag. 58. ſtatuit *Haenius*, aquam curaſſe, ſi poſt cicutam felix ſequatur ſucceſſus, imprimis ſi cum ſiccato chærophyllo decoquatur. Juſcula ex hac herba parata communis ſatis uſus ſunt.

Sic ſub virtute aquoſa ſibi novam effugii portam ſtruit, qua abire, erumpere, & evadere poſſit, dum Cicuta cum emolumento exhibita fuit.

Sed moliatur *Haenius*, quæ velit, non impetrabit unquam, ut Cicutæ ſors ab ipſius aſſenſu, multo minus ab ipſius authoritate dependeat.

Alethophili Viennenſes, qui ſimulatum *Haenii* candorem noverunt, ipſius aſſenſu facile carebunt; ii nemini obtrudere cupiunt vel Cicutam, vel alia *Störckii* medicamenta, ſed nullus

mortalium extorquebit libertatem illis utendi.

Infelix Vates *Haenius* jam ante aliquot annos tanquam ex Tripode prædixerat, intra biennium altum futurum & perpetuum de Cicuta ſilentium.

Ex cathedra publica ſeſe præ omnibus aliis laudando triumphi lauream jactitavit ſuis auditoribus, imo ſibi publice datam poteſtatem ſimulavit, qua eos redigeret ad officium, qui vel eminus ſuſpicarentur, Cicutam poſſe bonum effectum præſtare; jam pedibus calcavit Cicutarios; & Cicutæ inventorem *Störckium* jam omni dignitate, honore, & fide privavit, deſtituit, exuit.

De reportata tunc victoria ſe certiſſimum ideo credidit *Haenius*, quum fictis ſuis lacrymis & piis enarratiunculis quoſdam ad ſui commiſerationem commovit, qui ei ſuum patrocinium promiſerunt, ejusque egerunt cauſam.

Poſtquam autem accuratius noviſſent *Haenium*, rogarunt, ne hac ex cauſa ipſis amplius eſſet moleſtus.

Sic *Haenii* ſpem ſefellit eventus.

Cum autem nec Attici Sales *Tyſſoti*, nec acrius lixivium celeb. *Crantzii*, vid. *Crantzii ſolutiones difficultat. circa irritabilit. 1761.*; nec lepida & arguta epiſtola, quam Lippi & *Tonſores* de vindiciis *Haenii* ad Illuſt. *Hallerum* ſcripſerunt, *editio Hanov. 1762*, ullo modo emendaverint piam *Haenii* bilem, nos operam & oleum ludere nolumus, & relinquimus hoc.

Vel tribus Anticyris caput inſanabile.
Expedit tamen, ut quædam adhuc paucis tangamus, quæ ſcribillat *Haenius* in ſua ad Tralleſium epiſtola.

Pag. 6. dicit, quod Comitem *Roncalli Parolino* infenſum ſibi reddiderit ideo, quod Mantuæ 1760. menſe Septemb. Cicutæ efficaciam defenderet.

Litteras autem ſcripſit *Haenius* 7. Aug. 1761. ubi dicit, quod per annum, & dimidium, imo & per biennium integrum Cicutam fruſtra dederit.

Quomodo hæc cohærent?

Prodiit primus de Cicuta Libellus 1760. menſe Januar. & ibi jam erat *Haenius* hoſtis infenſiſſimus *Störckii* & *Cicutæ.*

Pag. 7. *Haenius* acerbe queritur ad *Tralleſium*, quod Illuſtriſſimus *Præſes* permiſerit impreſſionem libelli ſecundi de Cicuta &c. dein addit: *non expedit hic enarrare, quis fuerit hujus colloquii finis.*

Adivimus Illuſtriſſimum *Præſidem*, rogantes, ut nobis hoc ænigma revelaret, quod ſolito ſuo candore lubentiſſime fecit, dicendo:

I. *Se nunquam vidiſſe 23. illa diaria ægrorum, de quibus* Haenius *loquitur.*

II. *Finem colloquii fuiſſe: quod facultas medica nihil determinaverit de Cicuta, hinc nunquam poſſet de fama periclitari, cæterum præli libertatem requirere, ut omnes libelli pro & contra Cicutam libere imprimerentur Viennæ, libere venderentur, ſi alibi impreſſi advenirent.*

III. *Quod rogaverit Haenium, ut binas mulieres, cancro mammæ exulcerato laborantes, in Noſocomium ſuum, quod illuſtr. Præſidis ædibus propinquum erat, ſuſciperet.*

Recuſabat Haenius, incuſans fœtorem Cicutæ, aliis ægris ibi decumbentibus moleſtum futurum.

IV. *Interim de bello, eadem die Haenio indicto, ſe nihil omnino noviſſe.*

Ex his facile patet, cur ſibi non expedire judicaverit *Haenius*, ut adderet hujus colloquii finem.

Potuiſſet jubere illuſt. *Præſes*, non rogare *Haenium*: ſed maluit hæc tentami-

tamina committere Medicis *Noſocomii Pazmariani.*

Inde patet ſimul ratio, cur in Viennæ Vico (vide epiſt. pag. 17.) ubi Noſocomium illud ſitum eſt, plura, quam alibi, cum Cicuta, Aconito &c. experimenta inſtituantur; notanturque ibi ſingula, boni ac mali vel dubii eventus.

Nec metuunt ibi Cicutæ fœtorem auctum iri præſentia Illuſt. *Præſidis*; imo gratulantur ſibi, ut videre eſt in *Störckii* libello de *Stramonio*, *Hyoſciamo* & *Aconito* pag. 113. & 114. ubi ſic ſcribitur. „ Hæc & alia experimenta uſu *Cicutæ*, *Stramonii*, *Hyoſciami*, & *Aconiti* inſtituta, intra privatos parietes facta non ſunt, verum inſtituebantur in publico Noſocomio, ubi plures peritiſſimi medici ac chirurgi ægros a principio ad finem uſque viderunt.

„ Maxime autem nobis gratulamur, quod Illuſtriſſimus *liber Baro van Swieten* (æquiſſimus harum rerum æſtimator) ſæpius noſtrum Noſocomium accedat, ægrosque, qui ad experimenta adhibentur, examinet, morbique atque curationis decurſum accurate obſervet, ita quidem, ut nullum de rei veritate dubium remaneat, cum hac ratione plures curationes propriis oculis vidit.

„ Infinitas propterea *ipſi* gratias debemus, quod hunc laborem in ſe ſuſcipere ſit dignatus; ſua præſentia nobis ſemper novus addebatur ſtimulus ad continuanda & perficienda ulteriora experimenta. „

Nemo jam mirabitur, quod abſurdam adeo repulſam ab *Haenio* paſſus Illuſtr. *Præſes* contempſerit *Haenii* invitationem (vide pag. 10. epiſt. ad *Tralles*.) ut videret nempe *Cicuta* uten-

tes ægros, quos non examinaverat, antequam *Cicuta* inciperent uti.

Cæterum eadem præli libertas Cicutam defendentibus & improbantibus manet Viennæ.

Vix binæ hebdomadæ elapſæ erant ab adventu Epiſtolæ *Haenii* ad *Tralles* contra *cicutam*, quin Viennenſis Typographus petierit, & ſtatim obtinuerit licentiam imprimendi hanc Epiſtolam.

Forte diſplicebit *Hænio*, quod multiplicentur exemplaria, cum non ſcripta fuerit illa epiſtola, ut lucem videret publicam, cumque aſſerat *Hænius* ſe ſuppreſſiſſe ſuis impenſis primam editionem, caſu fortuito tamen eam denuo iteratam eſſe, & propterea celeb: *Werlhoffium* huius ſecundæ editionis authorem ſuſpicatur. Pœnitebat jam *Hænium* ſcriptæ epiſtolæ ad amicum *Tralles*, nihilominus tamen eodem die, quo hæc teſtaba-

tur, Italo medico in patriam redeunti exemplar ejuſdem epiſtolæ dono dedit, ut mox rumor novi hujus operis per Italiam ſpargeretur. Quid jam dicendum? Totus *Haenius* ænigma eſt!

De qua fœmina *Haenius* loquitur pag. 23. eſt ea, quam Illuſt: *Praeſes* propriis oculis viderat cancro exulcerato in mamma laborantem, antequam Cicuta uteretur, vidit eam per totum Decurſum curæ; vidit integre ſanatam.

Haenius poſt biennium ex narratione mulieris concluſerat, quod nunquam cancro laboraſſet, & ſcivit tamen illuſt. *Præſidem* hujus curæ teſtem eſſe.

Sed credimus neminem præter ingratum *Haenium* cogitare poſſe, quod Illuſt. *Præſes* ineptus ſit cognoſcendo cancro ulcerato, quem vel Lippi & Tonſores diſtinguere norunt.

Miſſa fuit ideo hæc fœmina ad *Haenium*, quoniam Illuſt. *Præſidis* teſtimonium credebatur omni exceptione majus.

Quam falſiſſimum eſt (quod pag. 24. legitur) nos unquam mandato coactos fuiſſe, ut convinceremus *Haenium.*

Nec minus falſum eſt, quod per totum biennium poſtea adhuc Cicuta uti debuerit hæc fœmina.

Æque falſum eſt, quod ſecunda vice hanc fœminam miſerimus *Haenio* explorandam.

En veram rei hiſtoriam! quam Illuſt. *Præſes* nobis rogantibus communicavit, & quæ ipſis *Haenii* litteris ad Illuſt. *Præſidem* datis probari poteſt.

Mulier hæc 17. ſeptemb. 1761. Illuſt. *Præſidem* adiit, quam cum ex facie optime noſceret, illico rogavit; an aliquid mali in mamma ſanata unquam per-

cepiſſet? negavit: & mox mammam & firmam cicatricem oſtendit.

Rogavit illam, ut vellet celeb: *Haenium* adire, & mammam monſtrare, ut nempe convinceretur de ſtabilitate curæ.

Mox mulier impalluit, & oculis lachrymantibus deprecabatur, ne *Haenium* adiret, a quo ante ſeſqui annum peſſime excepta fuerat, mammam enim ruditer adeo contrectaverat, ut dolere denuo & tumere inciperet, unde anxia a *Störckio* Cicutam petiit, qua, per ſex circiter ſeptimanas ſumpta, mamma ad priſtinum ſtatum rediit.

Vix impetrare potuit Illuſt. *Præſes*, ut *Haenium* adiret, ſed promiſit quod nihil a rudiori mammæ contrectatione metuendum haberet, & in hunc finem dedit ipſi ſequentem ſchedulam *Haenio* tradendam.

En fœminam, quam vidi cancro exulcerato laborantem ipſe, quam vidi ſub

cura, quam vidi ſanatam, potes videre, ſed rogo, ut non premas tam fortiter, quam ante ſeſqui annum feciſti. Plures hujus rei teſtes habeo. Sequenti die renuntiavit hæc mulier, quod celeb. *Haenius* mammam examinaverit, ſed molliter attrectando tantum, & gratulatus de cura illam mox dimiſerit.

Et tamen audet *Haenius* pag. 25. dicere, *quod accuratius cum illa repetierit morbi hiſtoriam*, & contra teſtimonium autoptæ *Præſidis* concludit: *eandem nec cancro unquam laboraſſe.*

Non ergo hæc cauſa fuit, cur *Haenio* non exhibuerimus alia ſanatorum ſpecimina, quod non præſto eſſent, ſed dum tanta authoritate Illuſt. noſtri *Præſidis* firmatum exemplum rejiceret, certi eramus, *Haenium* negaturum omnia: Noctuæ enim lucernam accendere, credimus inutile eſſe.

Pag. 26. *Haenius* memorat hiſtoriam fœminæ comœdæ, qnæ dum curata dicebatur a cancro, decimo quarto die poſt periit.

Cum nullus noſtrum illam in hoc morbo tractaſſet, rogavimus Illuſt. *Præſidem*, an ille quid noſſet de hoc caſu.

Dictavit nobis totam hiſtoriam.

Mulier comœda, in arte ſua celebris, ante ſex annos, caſu fortuito ingentem contuſionem paſſa fuerat in hypogaſtrio: inde manſit obtuſior quidem, ſed ſemper moleſtus dolor. Sic languit, cum autem unicum filium, optimæ ſpei adoleſcentem, qui apud Patres piarum ſcholarum ſtudiis operam navabat, inopina morte perdidiſſet, omnia mala augeri cœperunt; acceſſerunt frequentes & profuſæ hæmorrhagiæ uterinæ, quæ vix non omnes vires exhauſerant.

Cum autem miſera hæc non tantum arte ſua ſed & probatiſſimis moribus ſe

commendaret, & AUGUSTÆ *gratum ſore noviſſet Illuſtriſſimus Præſes, illam locavit in domo, quæ vicina erat ædibus, quas incolit menſibus æſtivis, ut tanto ſæpius illam videre poſſet.*

Rogavit autem dominum Lebmacher, qui magno cum fructu artem obſtetriciam hic exercet & publice docet, ut mali conditionem exploret.

Retulit ille: quod inueniret os uteri durum, tumidum, dolens, pluribus in locis profundas fiſſuras habens, partem uteri, quam tangere potuit, pariter induratam invenit.

Poſtquam per decem circiter ſeptimanas Cicuta uſa fuerat, denuo exploravit Dominus LEBMACHER *illam & retulit ſequentia:*

Os uteri minus tumet; mollius eſt; minus dolet; fiſſuræ minus profundæ ſunt: uteri durities, quam antea tetigerat, videbatur ipſi imminuta eſſe.

Dolorum levamen inſigne, Ichoris, ante effluentis, mutatio in melius, vires ſenſim auctæ erigebant ægræ animum.

Sed quam falſiſſimum eſt, quod unquam integram curam promiſerit Illuſt. Præſes, multo minus, quod curatam dixerit.

Periit autem in autumno ſequenti hæmorrhagia uterina brevibus intervallis redeunte exhauſta.

Eadem pag. 26. dicit *Haenius* in ſecundo de Cicuta libello integram cancri curam totis tribus paginis eſſe deſcriptam mulieris, cujus maritus jam lignum aptaverat, unde ſtatuam Æſculapio ſuo conditurus eſſet.

Falſum dicit *Haenius*, nam credit matronæ illius Bruxellenſis, quæ fœdiſſimo uteri cancro laboravit, hiſtoriam in libello ſecundo deſcriptam eſſe, de qua tamen hiſtoria ibi nulla fit mentio.

Matrona hæc Bruxellenſis longo tempore uſa eſt Cicuta optimo cum effectu, ita quidem: ut maritus *Störckio* ſcripſerit, ſeſe jam paraſſe in horto ſuo marmor, ex quo ſtatuam ipſi erigeret, ſi cura proficeretur.

Optimæ omnium ſymptomatum mutationes ſpem curationis fovebant, *Störckius* tamen integram curam nunquam promiſit, imo iis Bruxellenſibus, qui hic Viennæ degunt, quique *Störckio* de bono adeo eventu in hac matrona gratulabantur (nam in ſuis litteris id ſcriptum habebant, *Störckius* nequaquam ſe jactitavit) reſpondit *Störckius*, egregias has eſſe in melius mutationes, ſpemque curationis augeri; interim in cancro uteri, ubi nec manui, nec oculis aditus datur, omnes eventus eſſe dubios; latere enim in his partibus quandoque ſinus & fiſtulas, quæ ſe tardius manifeſtant; uterum quandoque in parte ſua convexa

affectum eſſe, ita ut illud, quod ſeparari debet, viam non inveniat, qua ex corpore egrederetur &c. hinc dum ægræ quandoque fere curatæ videntur, novæ oriuntur ſæpe turbæ, quæ brevi vitam finiunt.

Ii ipſi, qui *Haenium* de ſtatua erigenda certiorem fecerunt, (ſi *Haenius* dignetur eos rogare) dicent *Störckium* nunquam certo promiſiſſe curam, ſed ſemper reſpondiſſe, ſperandum eſſe & videndum, quid ſucceſſu temporis contingat.

Errat *Haenius*, dum vel umbram hujus curationis ſe in ſecundo libello legiſſe putat.

Sub finem pag. 26. & in pag. 27. epiſt. ad *Tralleſium Haenius* hæc habet: „ Et ſi legas in eodem *libello ſecundo* a pag. 262. ad 277. *ovantem* de curato pene cancro hiſtoriam, an crederes, vir doctiſſime, cancrum paulo poſt adeo malignum fuiſſe, ut fuerit ferro amputan-

„ dus? nec dubites: . . . *vidi, con-*
„ *trectavi, menſuravi.*

Ut, quid ſubſit, eluceſcat clarius, conſultum duximus, totam hic recitare hiſtoriam curationis, quam *Störckius* habet in libello ſecundo a pag. 262. ad 277. quæ ſic incipit.

„ Dominus *Sylveſter O Hebir* celeberrimus Pragenſis Medicus me de caſu ſequenti conſuluit.

„ Matrona, 21. annum agens, Scirrhum ab aliquot annis in mamma dextra advertit, & quum nec dolorem, nec ullum incommodum hicce tumor produxit, nullum applicuit remedium. Novem abhinc menſibus inivit matrimonium, varia confecit itinera; concepit.

„ Mamma tunc cœpit intumeſcere; fiebat durior; acceſſit dolor; naturalis mutabatur color; intumuerunt venæ; noctes factæ ſunt inſomnes.

„ Remedia externe applicata mammam ſemper pejorem fecerunt.

„ Multi medici & chirurgi, qui hanc ægram viderunt, de ejus vita actum eſſe prædicebant, vetueruntque omnem remedii applicationem; probe gnari his cancrum adhuc occultum aperiri, & tandem adferri mortem.

„ Hoc in ſtatu ægra offerrebatur celeberrimo *O Hebir*.

„ Quoniam autem gravida fuit, noluit quoque ſine conſilio *Cicutam* tentare.

„ Hinc hac ſuper re mihi ſcripſit.

„ Vidi ego in pluribus gravidis *Cicutam* optimo cum effectu & ſine omni noxa exhiberi, unde ſuaſi, ut Celeberrimus vir in hoc quoque caſu eam tentaret.

„ Dignabatur meum ſequi conſilium, & poſtea ſequentem epiſtolam ad me dedit:

„ Dignitas rei poſtularet quidem, „ ut accuratius abſolveretur hiſtoria „ morbi illius, de quo tecum egi in „ litteris die 27. Julii ultimo elapſi „ ad te datis.

„ At mihi omnis occaſio minutio- „ ris inſtituendæ indaginis abrepta eſt „ per numerum aliorum periclitan- „ tium, qui ſeſe curæ meæ ſubjece- „ runt, & ob diſtantiam loci, qua „ ab Urbe ſeparabatur Illuſt. illa „ perſona.

„ Hinc non ægre feres, ſi votis „ tuis juſto minus correſpondere va- „ lens, rem integram rarioribus ob- „ ſervationibus expedivero.

„ Percepta mente tua, mihi ante „ tres menſes transmiſſa, conſilium „ mutavi, & ad normam poſitam cu- „ ram acceſſi exhibendo pilulas duas, „ granorum binorum, de *Cicuta* ma- „ ne & veſperi.

„ Dumque ſine ſenſibili effectu
„ hanc adminiſtrandi methodum pro-
„ trahi viderim, duplicari doſin juſſi,
„ continuavique.

„ Quod per plures hebdomadas
„ factum eſt; at incaſſo huc usque
„ molimine, imo in deterius jam &
„ præcipiti paſſu ruebant cuncta; tu-
„ mor, durities increverunt; acceſ-
„ ſere dolores enormes; color livi-
„ dus, vel plus in nigredinem ten-
„ dens, verbo: quidquid cancrum
„ occultum manifeſte deſignaret, il-
„ lud omne hic aderat.

„ In ancipiti hoc ſtadio nil conſul-
„ tius fieri poſſe putabam, quam ut
„ augerentur doſes.

„ Quare effeci, ut qualibet die
„ abſumerentur Extracti Cicutæ gra-
„ na viginti quatuor: ut ſedulo ad-
„ moverentur parti affectæ fomenta
„ cum eadem Cicuta parata.

Hæc

„ Hæc omnia quotidie repetebantur per menſem & ultra.

„ Redeunti denuo mihi, quinta jam fere expleta ſeptimana, en! hæc fuit, quæ ſeſe obtulit rerum facies.

„ Mammæ ingens moles quadruplo minor conſpicitur, quam dum digitis contrecto, in plurima diviſam tubercula invenio.

„ Color ater in album & naturalem converſus eſt; de dolore vix conqueritur, quodque in hac praxi dignum forte notatu eſt: Hæmorrhoidalem fluxum copioſum commode ſuſtinuit ſine ullo virium lapſu.

„ Palam ego de incomparabili Cicutæ effectu convictus, nil prorſus vel addidi vel detraxi, at eodem tramite inſiſtendo curam ultra feliciter perficiendam pronuncio &c. &c.

„ Illuſtr. hæc Matrona jam ſeſe
„ accingit ad iter Viennam facien-
„ dum, ubi viva voce hæc cuncta
„ confirmata ſenties.

„ Ex itinere & curruum ſuccuſſu
„ mamma iterum paulo pejor fuit.

„ Unde ægra quam primum Vien-
„ nam venit, me fecit advocari.

„ Inveni mammam duobus pugnis
„ fere æqualem, duram, hinc inde
„ purpuream, non tamen valde do-
„ lentem.

Venæ autem fuerunt varicoſæ, interim ægra habuit vires bonas.

„ Suaſi, ut fomentum ex Cicuta
„ continuo applicaretur; ut ægra in
„ lecto quieſceret, & aſſumeret quo-
„ tidie grana viginti quatuor extra-
„ cti Cicutæ.

„ Hæc omnia lubentiſſimo animo
„ ad amuſſim fiebant, & mamma in-
„ ter paucos dies habuit colorem
„ naturalem; fuit mollior, mobilior,
„ minor.

„ Graviditatis ſigna erant optima, „ & in toto naturæ opere nil mutatum „ inveniebatur.

„ Mamma fere quotidie in me„ liori ſtatu deprehenſa eſt.

„ Tertia ſeptimana, qua hæc ægra „ Viennæ fuit, finiebatur graviditatis „ terminus; inſtabat partus, & „ prodiit filia ſana, pinguis, pulchra.

„ Omnium animi erant curioſi & „ cupidi videndi: an non tenellæ in„ fanti diuturnus *Cicutæ* uſus no„ cuiſſet.

„ Verum bona prædixi; bona „ omnia inveniebantur.

„ Sub partu tamen mamma paulo „ rudius tractata cœpit iterum dole„ re, & poſtero die rubuit, intumuit„ que in molem ingentem; tandem „ purpurea fuit, dein livuit, & ele„ vabatur in tubera, transſudavit ſe„ rum acre, erodens, & merito ti„ mebatur cutim tenerrimam eſſe

„ rumpendam, oriturumque cancrum
„ peſſimum apertum.

„ Dolor magnus ſeſe ex mamma
„ per humerum & totum brachium
„ dextrum extendit.

„ Primis duobus puerperii diebus
„ ægra nec externe nec interne cicutam
„ applicuit. Lochia optime fluxe-
„ runt.

„ Tertio die urgentibus nimium
„ malis in mamma ſymptomatibus,
„ cataplasma ex Cicuta appoſitum
„ fuit.

„ Dolores inde brevi mitigaban-
„ tur, & lividus color eo ſtatim die
„ diſſipatus eſt, durities tamen &
„ mammæ moles ingens manſerunt,
„ neque mutata ſunt tubera, quæ
„ rupturam minitabantur.

„ Noctu denique cataplaſma ex
„ Cicuta ſedulo continuatum fuit.

„ Quarto die manſit in eodem ſta-
„ tu; dolores fuerunt vehementio-
„ res.

„ Quinto die mane & veſperi æ-
„ gra jam iterum pilulas quinque, gra-
„ norum duorum, aſſumpſit.

„ Dolores multum minuebantur,
„ & quædam tubera ſubſederunt, &
„ illud acre, quod per cutim tranſſu-
„ davit & roſit, vix amplius adver-
„ tebatur.

„ Sexto die omnia iterum paulo
„ meliora fuerunt.

„ Septimo die jam grana viginti
„ quatuor de extracto aſſumpſit, &
„ cataplaſma de Cicuta, quamvis
„ odorem ingratum ſparſerit, ægra
„ tamen (viſo bono effectu) ſumma
„ cum patientia applicuit; tulit.

„ Omnia puerperii negotia optime
„ proceſſerunt, infans quoque ſaniſ-
„ ſima fuit; omni quarto quintove
„ die doſin pilularum auximus.

„ Spatio trium ſeptimanarum uſu
„ cataplaſmatis & extracti Cicutæ

„ mamma ad magnitudinem pugni vi-
„ rilis redigebatur.

„ Color fuit naturalis, ceſſavit
„ omnis dolor, ægra habuit vires;
„ potuit brachium ſat libere movere.

„ Incipiente quarta ſeptimana jam
„ dabatur quotidie drachma integra
„ extracti Cicutæ, & ægra quamvis
„ tenella & valde ſenſibilis nullam in-
„ de moleſtiam advertit & bene ſe
„ habuit.

„ Hac ratione optime finiebatur
„ puerperium, & finito puerperio,
„ in mamma ſuperfuit durities adhuc
„ ſcirrhoſa magnitudine nucis juglan-
„ dis, hæc autem erat mobilis & in
„ omnem partem volubilis.

„ Reliquum, quod circa hanc mo-
„ leculam adhuc præternaturale re-
„ manſit, nequaquam durum, ſed pa-
„ ſtaceum fuit.

„ Hæc Matrona optime ſe habuit,
„ vires bonas recuperavit; appetiit;
„ bene dormivit.

„ Senſim aſſumpſit quatuor ſcru-
„ pulos extracti Cicutæ quotidie, &
„ cataplaſma ex Cicuta tota nocte &
„ tempore matutino ſedulo applica-
„ tum fuit, poſt meridiem autem ne-
„ gligebatur, quoniam hæc matrona
„ in liberum aërem motionis gratia ſe
„ contulit, & in conſortio hominum
„ fuit, qui odorem ingratum ferre non
„ poterant.

„ Et amavi id, ut ſenſim viderem,
„ quomodo mamma ſe haberet ſine
„ cataplaſmate.

„ Vidi autem inde nil mali oriri.

„ Decima ſeptimana mammæ mo-
„ les fuit admodum exigua, illud au-
„ tem tuberculum ſcirrhoſum fere
„ immutatum perſtitit.

„ Nihilominus tamen & hoc ſen-
„ ſim inæquale & fibroſum fiebat, quod
„ ſpem dedit, fore, ut ſucceſſu tem-
„ poris & uſu Cicutæ integre ſolve-
„ retur.

„ Separatæ tales glanduloſæ portiones ſcirrhoſæ admodum lente quandoque diſſipantur ; pertinaci tamen uſu funduntur & evaneſcunt, & quum mobilia ſint, ſi præter omnem ſpem remediis non obedirent, arte poſſent enucleari, dum neceſſitas exigeret.

„ Hæc matrona menſtruum fluxum poſt puerperium debita copia & citra omnem moleſtiam iterum habuit ; ſana fuit, & brachio lateris affecti, quod alias debile & ad longiorem motum ineptum erat, uti optime potuit, exiit in liberum aërem, varios exercuit motus, nil mali inde in mamma ſenſit.

„ Maritus vi ſui officii tunc cogebatur iter ſat longinquum ſuſcipere tempore adhuc frigido, aſpero.

„ Optavit, ut uxor (quæ omni amore & veneratione eſt digniſſima) ſecum eſſet.

„ Amici omnes & omnes noti,
„ præſertim autem mulierculæ (quot
„ enim tales, tot medicaſtræ) hoc
„ iter optimæ huic matronæ diſſuaſe-
„ runt.

„ Ego autem, conſideratis omni-
„ bus: putavi iter non poſſe noce-
„ re; hinc neglectis objectionibus
„ (talibus enim ſi medicus obaudit
„ martyr & mancipium eſt) ſuaſi, ma-
„ ritum comitaretur.

„ Perficiebatur iter feliciſſime,
„ pervenerunt ambo ad locum con-
„ ſtitutum, fruentes ſanitate perfe-
„ cta.

„ Mammæ nihil mali, nihil boni
„ contigit, manſerunt omnia in eo-
„ dem ſtatu.

„ Nunc uſum Cicutæ tum inter-
„ num tum externum continuat, hinc
„ nullus dubito, fore, ut id quod ſu-
„ pereſt, integre quoque ſolvatur.

„ Durante puerperio curam hujus „ matronæ geſſit Clariſſimus ac Ma- „ gnificus Archiater *Keſtler.*

„ Primum autem periculum, pri- „ mas, & maximas cancri minas per- „ tinaci *Cicutæ* uſu ſuperavit celeb. „ medicus Pragenſis ſylveſter O *He-* „ *hir*; huic igitur maxime laudes & „ grates debentur.

„ Etenim certo certius hoc malo „ mater & infans fuiſſent interemptæ, „ ſi vagorum hominum & medicaſtro- „ rum conſiliis, quæ innumera fere „ fuerunt, aures & mentem dediſſent.

„ Infans jam ſeptimum agens men- „ ſem adhuc ſaniſſima eſt.

„ An igitur inde non patet *Cicu-* „ *tam* eſſe remedium innocentiſſi- „ mum, neque nocere gravidis, ne- „ que tenerrimis embryonibus.

Sic ſe habent *Stǒrckii* verba.

An hæc adeo *ovantem* curationis hiſtoriam referunt, ubi tamen *Stǒr-*

ckius non ſibi ſed celeb. O *Hehir* curæ laudes, ut meretur, attribuit?

Nobiliſſima hæc Matrona uſa dein eſt adhuc Cicutæ extracto, ſed inde prorſus nullam amplius mutationem advertit in tumore relicto: interim nullum inde incommodum habuit, conficiebat varia itinera; ſaltando & equitando ſeſe exercuit, & perfecte ſana fuit, donec ex aëris injuriis incidiſſet in febrem catarrhalem, junctam cum Tuſſi vehementi.

Poſt hunc morbum cœperunt relicti tumoris circumferentiæ iterum turgere, nec mirum: cum tuſſis fuerit violenta.

Metuens, ne prius malum rediret, maluit ægra generoſiſſima, ut pertinax hæc portio cultro abſcinderetur.

Hoc dexterrime præſtitit doctiſſimus *Brambilla*, tunc temporis Laſciani Regiminis chirurgus.

Agitur nunc tantum: an *Haenius* verum dicat, dum ſcribit: *paulo poſt cancrum admodum malignum rediiſſe, quem ſe vidiſſe, contrectaſſe, menſuraſſe ait.* Sed & nos vidimus, & centrectavimus hanc reſectam mammæ portionem, cujus cutis erat integra & naturalis coloris, nec invenimus vel minimam cancri notam. Sed noſtra fides apud *Haenium* flocci penditur. Videamus ergo, an dexterrimus operator *Brambilla* aſſerat mammam fuiſſe cancroſam ante operationem, & ideo debuiſſe fieri amputationem.

En ejus verba!

Ego infra ſcriptus teſtor, quod portio, quam ex mamma Illuſtriſſimæ Comitiſſæ N. N. Dresdæ die 17. Menſis Auguſti 1761. excidi, quamque Viennam miſi, nequaquam fuerit Cancrosa; *ſed inceperit iterum relicta adhuc Scirrhoſa portio poſt febrem catarrhalem & vehementem tuſſim mole augeri; unde ipſa*

ægra rogavit, territa priori periculo (& medici atque chirurgi in conſiliis præſentes id conſultum crediderunt) ut ferro auferretur, ne prius forſan malum rediret.

Curata eſt feliciſſime hæc ægra Illuſtriſſima, quæ toties mihi faſſa eſt, quod ingens ex uſu Cicutæ emolumentum habuerit, & quod a cachexia, qua a teneris laboravit, integre liberata eſſet.

Dabam Viennæ 25. Januarii 1766.

Joan. Alex. Brambilla.

S. C. R. Maj. perſonæ Chirurgus.

Ubi ne eſt ille *cancer* adeo *malignus*, quem *Haenius vidit, contrectavit, & menſuravit?*

Jam *Te* rogamus, *optime Tralles!* an ullam fidem mereatur *Haenius*? credimus, quod quemlibet puderet etiam juvenem, dum turpis adeo mendacii tam manifeſte convinceretur.

Haenius dicit, *Cicutarios* mentiri cancros: ex his autem patet eviden-

ter *Haenium* illud ipſum delictum committere, cujus alios incuſat.

Patet & hinc, quam egregie calleat *Haenius* tumorum doctrinam, quamque perſpicax ſit in iis dignoſcendis magnus *jactator*.

Poſt biennium dixit *Haenius* fœminam nunquam laboraſſe cancro, quem tamen ſe vidiſſe teſtabatur ipſi Illuſt. noſter *Præſes*, & quem *Haenius* non viderat unquam.

Abſciſſam in hac nobiliſſima ægra portionem mammæ *Haenius vidit, contrectavit, menſuravit*, & dixit eſſe *malignum cancrum*, ubi tamen nec umbra cancri aderat.

En novum fidei *Haenianæ* exemplum.

Pag. 31. dicit *Haenius*, quod *Bella Donna* Ichorem in pus convertat.

Si hoc a Cicuta fiat, naturæ opus appellat.

Ipſemet *Haenius* vidit ſub uſu Cicutæ pus ex Ichore fieri, ſed non tam frequenter id obſervavit, quam alii, & ideo hoc penitus negat.

Quod de *Bella Donna* ſcribit in ſuo ſecundo tomo Rationis medendi *Haenius*, illud quoque falſum eſt, quod alia occaſione demonſtrabimus; nam Diaria habemus.

Pag. 41. habet *Haenius* - - *de animi aut levioris aut perverſi hominibus, qui, quo aut placeant aut altius promoveantur, caſus ſubornent, hic ſermonem facere non convenit.*

Has calumnias refutare nolumus hic loci, eas interea ſilentio prætermittimus; rogamus tamen *Haenium*, velit nobis dicere: an etiam illi, qui in Gallia laudant & laudarunt *Cicutam*, ejusque tot bonos effectus publico communicarunt vid. Diaria Gallica ſcripſerint, ut nobis *placeant*, & hic Viennæ altius *promoveantur*.

Boni quoque caſus ex Anglia leguntur, quidne illi petunt? ad quale munus volunt promoveri illi, qui in Hiſpania bonos effectus & pulchras *Cicuta* factas curationes ſubornaverunt? (vide *Caſimiri Gomezii Ortegæ commentarium de Cicuta impreſſum Madriti cum ſuperiorum licentia* 1763) Et quidnam ſolvemus *Helvetis* pro ſuis de Cicuta felicibus caſibus (vid. Abhandlung der Naturforſchenden Geſellſchaft zu Zürich zweyter Band 1764. a pag. 420. ad 506.) Placet nobis plurimum Georgius *Hudemann*, qui Helmſtadii diſſertationem de *Cicuta* ſcripſit, pulcherrimos narrat caſus & pag. 27 ſuæ diſſertationis dicit: *Quanam vero ratione Cicuta tam admirabiles edat effectus, & in intimos noſtri corporis receſſus penetret, me neſcire publice fateor, nec fateri erubeſco. Sufficit tot experimenta, tot tentamina, quibus excellentiſſimæ Cicutæ virtus eſt ad-*

ſerta

ſerta, omni adverſariorum exceptione eſſe majora. Paucis, tantummodo addere liceat, Præſidem noſtrum Petrum Immanuelem Hartmannum *ſeptuaginta quinque ægrotis ſingulis vario, graviſſimo, rebellique morbo laborantibus exhibuiſſe Cicutam: in quibus ſexaginta duobus perfectam reddidit ſanitatem; tredecim non relevavit; nocuit nemini. Ah, bone Deus! quantæ eſſet ſtultitiæ, ex omni parte abſolutum & panchreſtum requirere medicamentum.*

Dic, oramus te, *Haeni*! qua ratione remuneremur celeb. *Præſidem Hartmannum*? Quid faciendum ex Domino *Hudemann*? nam placet uterque, uterque laudat & probat *Cicutam*. Sunt & Itali, qui Cicutam ob bonos ſuos effectus, quos viderunt, laudant; an vis videre *Haeni* litteras Neapolis miſſas? quæ bonas ex Cicuta curationes enarrant?

Hoc momento, dum hæc ſcribimus, adfertur nobis noviſſimus de Cicuta Tractatus, cui titulus eſt: *Saggio degli effetti della Cicuta*, D Anton-Maria Ripamonti *medico Milaneſe 1766 in Milano*

Pulcherrimæ ibi curationes Cicuta factæ leguntur: exulceratum cancrum perfecte curatum ope Cicutæ plures medici fide digniſſimi teſtantur: habetur & ibi ægrotantis nomen & habitatio

Tibi tanto magis obſtringimur doctiſſime *Ripamonti*, quod tempore adeo opportuno opuſculum tuum nobis miſeris.

Ad quam dignitatem extollemus eos, qui in Saxonia efficaciam *Cicutæ* experti ſunt? (vid. opera doctiſſimi *Rumpelt*) Quale promiſſum *lipſienſes* medicos impulit, ut ſcriberent ſequentia *volum. XI. part. II. Comment. de rebus in ſcientia naturali & medicina geſtis.* pag. 240.

Inſignem omnino quidem laudem meretur Illuſt. author pro ſingulari illo ſtudio, quod novis inveniendis remediis impendit. Interim, ſi dicendum eſt, quam de his jam recenſitis noſtram eſſe velimus ſententiam, fatemur, a Cicutæ uſu quam maxime egregios vidiſſe nos effectus in ſcrophuloſis potiſſimum, aliisque glandularum tumoribus inveteratis, ſcirrhoſis, quin & cancroſis; adeo ut ejus uſu in praxi clinica neutiquam carere nos poſſe arbitremur: quod reliqua vero attinet remedia, ea non crebro ſatis in uſum vocavimus, ut certi aliquid de iis pronunciare poſſemus &c.

Vix credimus *Haenium* adeo inhumanum eſſe, ut hos omnes viros dicat *levis aut perverſi animi homines.*

Ridiculum eſt dum *Haenius* militis curam pag. 48. in ſua epiſt ad *Tralles* vel ſponte vel ex mala Diæta notæ diarrhææ adſcribit.

Cicutam tuto dari poſſe, & nemini nocere unquam, ſi rite exhibeatur, demonſtratum jam omnibus eſt; & fatentur etiam ii, qui bonos effectus non obſervarunt, Cicutam ſaltem non nocuiſſe. Fraudulentis igitur *Haenianis* objectionibus, ſi hoc ex puncto reſponderemus, inutile foret & ſuperfluum; alia quoque inania ex eadem ratione ſicco pede præterimus.

Sed obſtupeſcimus, & noſtra horror membra pervadit, dum turpe, inſolens, & impium *Haenii* mendacium legimus in ſua Epiſt. pag. 61. ubi habet.

Quum enim principio ægre ferretur, me mammæ tumorem mobilem eumque in corpore unicum enucleando curaſſe, ac ſi Cicutam ſua privare gloria intendiſſem, deinceps debui omnes ejuſmodi fœminas Cicuta tractare, pereuntesque Cicuta videre, quas ferro alioquin ſanas integrasque conſervaturus fuiſſem &c.

Imprimis falſiſſimum eſt, quod quis ægre tulerit ab *Haenio* tumorem enucleatum fuiſſe; nam & id fecerunt & faciunt adhuc Cicutæ patroni, dum vident tales tumores remediis diſpelli non poſſe.

Sed *Haenium* hic non dimittimus, provocamus eum coram toto litterato orbe, ut edicat (ſi honeſtum virum non exuit penitus) quisne ille fuerit, qui ipſi crudele adeo, & horrendum dederit mandatum, *ut omnes ejusmodi ægras Cicuta tractaret deinceps, & Cicuta pereuntes videret.*

An tua, o pie Heros *Haeni*! tenella conſcientiola permiſiſſet, ut iniquum tale mandatum executus fuiſſes?

Scis autem *Haeni*, tibi dare mandata in rebus medicis neminem poſſe præter Illuſt. noſtrum *Præſidem*.

An eum igitur tanti facinoris accuſas? ubine debita animi tui devotiſſimi gratitudo erga *Præſidem*, erga *Præ-*

ſidem noſtrum dicimus, cui omnem honorem, omne fortunium, omnem, quam occupas, dignitatem debes?

Edic, *Haeni*, an nefandum adeo mandatum tibi fuerit injunctum.

Multa dein adhuc promittis *Haeni*! eodem in textu dicendo: *quas ferro alioquin ſanas & integras conſervaturus fuiſſem.*

An tuum tibi ferrum adeo felix ſit, ut eo *integras ſanasque* conſerves, paulisper diſquiremus.

Negare non potes, *Haeni*, quod pluribus fœminis cancro exulcerato mammæ laborantibus (quæ Cicuta nunquam utebantur) in tuo noſocomio practico ferro tuo abſtuleris *cancrum*; tuque *Haeni*, earum curam geſſiſti, tuque noviſti optime, quod omnibus longe pejor redierit *cancer*, quodque omnes miſerrime interierint, licet in una alterave cancri amputatio a te fuiſſet iterata.

Recordaberis, *Haeni*, (vel ſi id memoria excidit, inſpice notata) quod omnes hæ fœminæ peſſimis ſymptomatibus fuerint vexatæ; quod nil ardentius quam mortem optaverint, quamvis omnem tuam artem, omnem tuam, quam adeo jactitas, curam palliativam applicueris.

Vna tantum ex iis aliquot Corticis peruviani libras devoravit, cancer tamen ſemper in pejus ruit, & inter millenos cruciatus mors ſecuta eſt.

Quantum, *Haeni*, clamitaſſes, ſi hæ fœminæ vel granulum de Cicutæ extracto aſſumpſiſſent?

Vbine ſunt illæ fœminæ, quas cancro laborantes ferro tuo integras ſanasque ſervaſti?

An fors ferrum tuum candens meliores præſtat effectus *Haeni?*

Verum binis *Cranium*, ut faceres experimenta, uſſiſti, & hos binos intra triduum INTERFECISTI.

Störckius in faciendis experimentis longe prudentius agit; is ſua tentat in animali vili; dum huic non nocent, ipſemet parva doſi ſenſim augenda, ea experitur in proprio corpore, & quando nil inde mali advertit, ſenſim ea ægris exhibet: ſic nocuit nemini; neminem occidit.

Dic jam, *Haeni*, quæ experiundi methodus ſit melior, an *tua?* an *Störckiana?*

Nos autem cicuta utentes longe ſumus noſtro ferro feliciores; nos, dum videmus *Cicutam* malum tollere non poſſe (nam nunquam diximus nos cicuta omnes curare) conſulimus de morbi ſtatu; conferimus ſumma cum attentione omnia ægrotantis ſymptomata, dein perquirimus noſtrum remediorum Catalogum, utrum forſan aliud eſſet remedium, quod adhuc cum ſpe & ratione tentare poſſemus; ſi nullum tale invenimus, & ſi

vires Ægrotantis ferant, nec aliud obſervetur, quod contra indicaret, operationem inſtituendam concludimus.

Facto hoc, adimus Illuſt. noſtrum *Præſidem*, explicamus ipſi totam morbi hiſtoriam, dicimus nos dediſſe *Cicutam*; verum nos obſervaſſe, vel nullum, vel non ſufficientem in hoc malo effectum, nosque propterea concluſiſſe, ut fiat operatio; interim adhuc nos ejus conſilium exſpectare, rogare.

Nec nos pœnituit unquam; erant enim *Præſidis* conſilia nobis ſemper utiliſſima, & monuerunt nos ſæpius eorum, quæ ægris fuerunt ſaluberrima, & nobis maxime proficua.

Si Illuſt. *Præſes* annuit operationi, eam quantocius inſtituimus, rogantes ſimul Illuſt. *Præſidem*, ut ſua præſentia nobis vellet aſſiſtere, quod & libentiſſime fecit, dum id ipſi per negotia ſua licuit.

Hac ratione felices ſumus, & toti mundo monſtrare poſſumus ægras, quas, poſt uſum cicutæ, ferro integras & ſanas conſervavimus; verum poſt operationem ipſis interne, & externe adhuc per longum tempus applicuimus *Cicutam*: tali modo effecimus curationem ſolito longe celeriorem, & felicem, & omnem impedivimus recidivam.

En exempla!

Fœmina, 45. ann., fœdiſſimo & ingenti mammæ cancro exulcerato laboravit: dabantur ei longo tempore pillulæ ex cicuta præparatæ; verum cancer nec inde in melius, nec in pejus mutabatur.

Hinc, longi uſus pertæſa, petiit ipſa, ut cultro auferretur moles cancroſa.

Celeb. Chirurgiæ Profeſſor *Leber* hanc operationem inſtituit die 20. Febr. 1762.

Præſentes tunc erant Magnificus Vice-Præſes *Keſtler*, Anatomiæ Profeſſor *Gaſſer*, expertiſſimus Medicus *Keſtler*, Chirurgus *Menſinger*, *Gebhard*, *Walner* &c.

Amputata, ſpatio ſex minutorum mamma cancroſa, examinabatur Coram Illuſt. *Præſide Van Swieten*, inveniebaturque in ejus duritie portio oſſea, quatuor pollices lata, quinque pollices longa; unde, cur Cicuta nil potuerit efficere, patet.

Brevi & feliciſſime curata eſt hæc fœmina, nec amplius rediit cancer.

Catharina *Achterin*, 40. aliquot annorum, per 9. annos habuit cancrum immanem exulceratum in mamma ſiniſtra, uſa eſt ſine effectu innumeris remediis, *Cicuta* dein ipſi data levamen quidem adferebat, ſed curationis ſpem certam non fecit.

Unde, petito ab Illuſt. *Præſide* conſilio, concluſum fuit, ut fieret operatio.

Rogabatur etiam Celeb. ac Magnificus *Haenius*, ut ſua præſentia operationem honorare vellet; verum is renuit dicens: *hanc operationem crudelem eſſe, nec licere eam inſtituere, cum jam & muſculi pectorales & intercoſtales externi cancro eſſent arroſi, hinc ſe nolle ſpectatorem eſſe horrendi adeo auſus, quo intra biduum certo* certius periret ægra.

His nequaquam fuimus ab operatione deterriti, quoniam ſcivimus, quam fallax ſit *Haenii* prognoſis.

Leber hanc operationem inſtituit feliciſſime die 21. Octob. 1762. & externa dein Cicutæ applicatione, non tantum reditum cancri impedivit, ſed & ægram perfecte curavit.

Curam vidit Illuſt. *Præſes*, vivit hæc fœmina adhucdum, & cohabitat in eadem Domo cum *Haenio*, nec ipſi unquam cancer rediit, & eſt hodie dies 9. Febr. 1766. Mamma

abſciſſa fuit ponderis octo & dimidiæ librarum.

Comitiſſa Hungara P. . . . a multis annis cancro laboravit, & operationem jam ſemel Poſonii ſubivit, ſed cancer iterum rediit.

Tandem petebat conſilium a Magnifico Archiatro *Humelauer*; ſuaſit is uſum Cicutæ, & magna fiebat inde mutatio in melius; quædam autem portio exulcerata manſit ſemper in eodem ſtatu.

Venit hæc comitiſſa Viennam. Petebatur conſilium ab Illuſt. *Præſide*, ab Archiatro *Humelauer*, Archiatro *Störck* & Profeſſore *Leber*.

Concluſum fuit, ut externus internusque Cicutæ uſus continuaretur adhuc per aliquot ſeptimanas, aucta doſi extracti.

Verum vix vidimus mutationem, hinc concluſimus, ut abſcinderetur pertinax cancri portio, & id ægra quoque rogavit.

Fecit & hanc operationem menſe Oct. 1764. dexterrimus noſter *Leber* præſente Archiatro *Humelauer*, Archiatro *Störck*, aliisque Medicis, & Chirurgis; eaque ſucceſſit cito & feliciter.

Curatio æque felix fuit, & Epiſtola data ante paucas ſeptimanas magno cum gaudio nuntiat integram hujus comitiſſæ ſanitatem. Portio abſciſſa conſtabat ex pluribus folliculis calloſis materie fuſca repletis.

An his & eam Illuſtriſſimam Comitiſſam licet adnumerare, cui dexterrimus *Brambilla* abſcidit mammam?

Verum ante operationem cancrum non habuit; interim permittet *Haenius*, ut hic notemus, quod hæc eadem Comitiſſa, ſeu nunc Princeps, vivat adhuc ſaniſſima, quod nunc ſit Viennæ, & jam poſt operationem plures pepererit infantes. An ipſi Cicuta nocuit?

Quam felix igitur cancroſarum mammarum amputatio in iis, qui cicuta utebantur!

Tandem *Haenius*, deplorata ſua miſera ſorte Pag. 62. dicit. *Vivo nihilominus, & tranquillus Omnipotentis in ſinu recumbo.*

Novimus multiplici experimento nunquam formidabiliorem eſſe *Haenium*, quam dum totus pietatem ſpirat: Tunc enim

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Interim tamen non turbabimus *Haenium* in ſacratiſſimo hoc azylo, in quo olim recumbere datum fuit ſoli dilecto Chriſti diſcipulo.

Requieſcat in Pace.